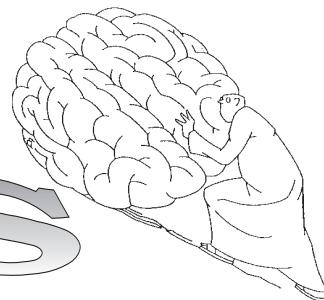

SISYFOS

Nepřehlédněte!

**24. října od 17.00 hod. v budově AV
na Národní třídě (v místnosti 206)
se bude po přednášce konat
plenární schůze Českého klubu skeptiků
Sisyfos. Prosíme členy o účast!**

Mýtus o Sisyfovi

Albert Camus

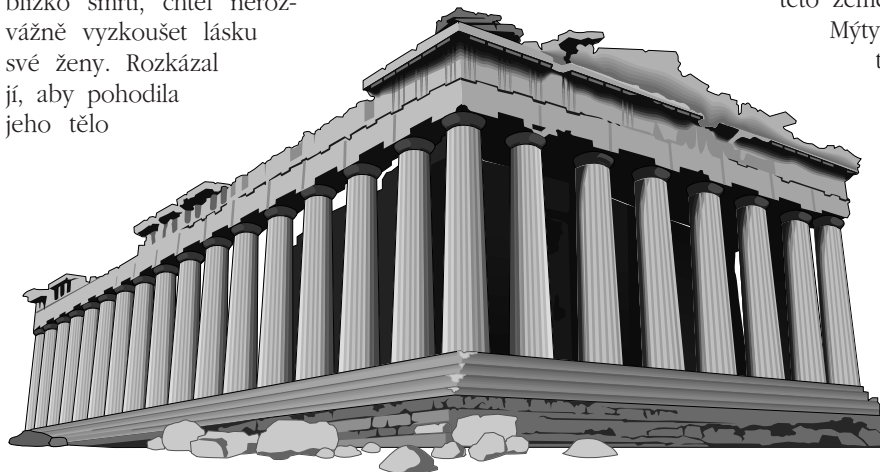
Převzato z časopisu Prométheus, ročník 1, číslo 1

Překlad: Jaroslav Slavotínek

Bohové odsoudili Sisyfa, aby bez ustání valil balvan až na vrchol hory, odkud kámen svou vlastní tíhou opět spadne. Z nějakého důvodu si mysleli, že není strašnějšího trestu než zbytečná a beznadějná práce.

Jestli lze věřit Homérovi, Sisyfos byl nejmoudřejším a nejopatrnějším ze všech smrtelníků. Podle jiné tradice však měl sklon k lupičství. V tomto nevidím rozpor. Názory se rozcházejí v důvodech, za které zaplatil existenci zbytečného dělníka podsvětí. Nejdříve se mu vyčítá lehkomyšlnost vůči bohům. Vyradil jejich tajemství. Asopova dcera Egine byla unesena Jupiterem. Otec se podivil tomuto zmizení a stěžoval si Sisyfovi. Ten, věda o únosu, zpravil o tom Asopa s podmínkou, že dá vodu korintské pevnosti. Před božími blesky upřednostnil požehnání vody. Byl za to potrestán v podsvětí. Homér nám také vypráví, že Sisyfos spoutal Smrt. Pluton nemohl smést takovou podívanou ve své pusté a tiché říši. Poslal pro boha války, který Smrt osvobodil z rukou přemožitele.

Říká se ještě, že Sisyfos, jsa blízko smrti, chtěl nerozvázně vyzkoušet lásku své ženy. Rozkázal jí, aby pohodila jeho tělo

Z OBSAHU

Mýtus o Sisyfovi (Albert Camus, překlad J. Slavotínek) -----	1
Bájný Sisyfos ... z pohledu Lidových novin (Martin Bloch) ---	2
Elektroničtí barbaři (Pavel Vachtl) -----	3
Alternativní medicína a léčitelé dřívě a nyní (MUDr. Oskar Andrysek, DrSc.) -----	4
Kdo a za co dostal letošní Nobelovu cenu za fyziku -----	5
Kšeftování s hypotézou (Miroslav Kutílek) -----	6
Novovodobé spirituální vábení (Čeněk Zlatník) -----	7
Vyšly tři knihy napsané skeptiky -----	10
Nebylí jsme vyslanci z jiných vesmírů (Věra Nosková) -----	12
Trik shaolinských mnichů s železnou deskou (Bernd Harder) (přeložil Milan Urban z německého časopisu „Skeptiker“) --	13
Světlá postava české vědy, prof. dr. Otakar Matoušek (Libor Pátý) -----	14
Zprávy, informace, nápady, návrhy... -----	15

bez pohřbení na veřejné prostranství. Sisyfos se ocitl v podsvětí. A tam, popuzen poslušností tak protikladnou lidské lásce, dostal od Plutona svolení vrátit se na zem, aby potrestal svou ženu. Ale když znovu spatřil tvář tohoto světa, okusil vodu a slunce, vyhráté kameny a moře, nechtěl se už více vrátit do stínu podsvětí. Nic nezmohly výzvy k návratu, hněv a výstrahy. Ještě mnoho let žil před záhybem zálivu, trpytí-
vým mořem a úsměvy pobřeží. Bylo třeba božského rozsudku. Merkur přišel chytit opovážlivce za límec a násilím jej s radostí znovu přivlekl do podsvětí, kde již byl jeho balvan připraven. Chápeme už, že Sisyfos je absurdním hrdinou. Je jím právě tolik pro své vášně jako pro svá muka. Opovrzení bohy, odporování smrti a vašeň k životu mu stály za toto nevýslovné utrpení, kdy celá bytost usiluje, aby přesto nic nedokončila. To je cena, jakou je třeba zaplatit za vášně této země. Neříká se nám nic o Sisyfovi z podsvětí.

Mýty byly vytvořeny, aby je fantazie oživila. Za tímto mýtem se vidí jen celé úsilí napjatého těla pozdvihnout ohromný kámen, valit jej a pomoci mu, aby zdolával svah stokrát znovu, vidíme svařené obličej, tvář přitisknutou na kameni, pomoc ramene, kterou přijala masa pokrytá hlinou, chodidlo, jež ji zaklínalo, opakování počínající od paže, veškerá lidská jistota dvou rukou plných země. Zcela na konci tohoto dlouhého úsilí, vyměřovaného prostorem bez nebe a časem bez hloubky, je cíle dosaženo. Tehdy Sisyfos sleduje kámen řítící se několik okamžiků do podzemního světa, odkud bude třeba dopravit jej

opět nahoru na vrchol. Znovu schází na planinu. Sisyfos vzbuzuje můj zájem právě během tohoto prodlení, tohoto návratu. Obličej, který se trápí tak blízko kamene, je už sám kamenem. Vidím tohoto člověka sestupovat těžkým, ale stále stejným krokem k soužení, jehož konec nepozná. Tato chvíle o dychu, která se navrácí stejně tak jistě, jako jeho neštěstí, tato chvíle je chvílí poznání. V každém z okamžiků, kdy opouští vrchol a noří se znenáhla k doupěti bohů, stojí nad svým osudem. Je silnější než jeho balvan.

Je-li tento mýtus tragický, tak proto, že jeho hrdina je vědoucí. Kam by se vskutku poděl jeho trest, jestliže by každý krok podporoval jeho naději na úspěch? Dnešní dělník pracuje celý život na stejných úkolech a tento osud není méně absurdní. Tragický je však jen ve vzácných okamžicích, kdy se stává uvědoměným. Sisyfos, dělník bohů, bezmocný a revoltující, zná celý rozsah své bídné situace: o ní přemýšlí během svého sestupu. Prozíření, které zapříčinilo jeho soužení, dokonalo současně i jeho vítězství. Není osudu, který by se nepřekonal opovržením.

Probíhá-li sestup některé dny v bolesti, může se dít také v radosti. Toto slovo není nadnesené. Opět si představuji Sisyfa vracejícího se ke svému balvanu a počínající bolest. Když se představa země drží příliš silně ve vzpomínkách, když volání štěstí začne příliš tížit, stává se, že se smutek vkrádá do lidského srdce: to je vítězství balvanu, to je balvan sám. Nesmírná tíseň je příliš těžká, aby mohla být unesena. To jsou naše getsemanské noci. Ale zdrcující pravdy zanikají, jsou-li poznány. Tak Oidipus byl ovládnut osudem dříve, než ho poznal. Tragédie začíná ve chvíli, kdy ho zná. Ale v tomtéž okamžiku, slepý a zoufalý, rozpozná, že jediný svazek, který jej poutá ke světu, je svěží ruka dívky. Nezměrná slova tedy zní: „Přes tolik zkoušek můj pokročilý věk a velikost mé duše posoudili, že vše je dobré.“ Sofoklův Oidipus stejně jako Dostojevského Kirilov tak dávají vzorec absurdního vítězství. Antická moudrost dospěla k modernímu heroismu.

Absurdita nebývá odkrývána bez pokusů psát nějakou pří-

ručku štěstí. „Ach! cože, tak úzkými cestami...?“ Ale je jen jeden svět. Štěstí a absurdita jsou dvě děti téže země. Jsou nerozlučitelné. Bylo by chybou říkat, že štěstí se rodí nutně z odhalení absurdity. Stává se stejně tak dobře, aby pocit absurdity rodil štěstí. „Soudím, že vše je dobré“, říká Oidipus a tento výrok je svatý. Zní v krutém a omezeném universu člověka. Ukazuje, že vše není, nebylo vyčerpáno. Vyhání z tohoto světa boha, který sem vstoupil s neuspokojeností a zakoušením zbytečných bolestí. Činí z osudu lidskou záležitost, o které musí být rozhodnuto mezi lidmi.

Odtud vyvěrá veškerá Sisyfova tichá radost. Jeho osud mu náleží. Jeho balvan je jeho věcí. Stejně jako když přemítá o svém soužení, člověk absurdity popírá všechny modly. Ve vesmíru náhle vráceném jeho tichu se od země pozvedají tisíce slabých hlasů naplněných obdivem. Nevědomá a utajená volání, výzvy všech tváří, jsou nevyhnutelným rubem a cenou vítězství. Není slunce bez stínu a je třeba poznat noc. Člověk absurdity říká ano a jeho úsilí nebude mít pokoje. Jestliže osud je osobní, není osudový stav větší nebo menší, je pouze jeden, o němž soudí, že je nevyhnutelný a opovrženímhodný. V ostatním o sobě ví jako o pánu svého času. V prozíření okamžiku, kdy se člověk obrací ke svému životu, rozjímá Sisyfos, vracející se pro svůj balvan bez pouta, které se mu stalo osudem jím utvářeným, o sledu činností, sjednocených pohledem paměti a brzy zpečetěných jeho smrtí. Tak, přesvědčen o původu každého člověka ze všeho, co je lidské, tak je slepý, jenž si přeje vidět a ví, že noc nekončí, stále na cestě. Balvan se ještě kutálí.

Ponechávám Sisyfa na úpatí hory! Člověk vždy nachází své břímě. Sisyfos ale učí nejvyšší věrnosti, která zavrhuje bohy a pozvedává balvan. Také on soudí, že vše je dobré. Tento vesmír, od nynějška bez pána, se mu nezdá planý ani nicotný. Každé zrnko kamene, každý odlesk minerálu této skály plné noci mu sám vytváří svět. Zápas se sebou samým na cestě k vrcholku mu postačuje k naplnění lidského srdce. Je třeba si představit Sisyfa šťastného.

Bájný Sisyfos a náš klub z pohledu Lidových novin

V bizarním kontrastu s výkladem dávného mýtu, vlastností a činů antického hrdiny z pera slavného spisovatele je upoutávka, která vyšla v Lidových novinách na právě vydaný sborník Věda kontra iracionalita 2. Ten vznikl ze skeptických příspěvků patnácti členů klubu Sisyfos. Pod záříčkou Věda (!) v příloze Orientace 14. září 2002 se dočteme:

Věda

Podle starověké řecké báje se král Sisyfos nebál ani bohů, ani smrti. Aby dosáhl svého soukromého záměru, prozradil říčnímu bohu Asopovi, kde se skrývá Zeus, s nímž byl Asopos ve sporu. Aby za to nemohl být zabit, uvěznil Smrt. Bůh války Ares však Smrt osvobodil a Sisyfa připravil o život. Ten si pak v podsvětí vymyslel, že na něj žena na světě zapomněla. Bohyně Persefona se nad ním ustrnula a dovolila mu, aby se na skok na zem podíval. Sisyfos se ovšem vrátit nehodlal, domnívaje se, že znovu přelstil osud. Smrt jej však definitivně dostihla a on za trest musí v podsvětí věčně valit do kopce těžký balvan, který se mu těsně před vrcholem vždy vysmekne a spadne dolů.

Od té doby se slovem “sisyfovské” označuje marné snažení, ale už se neříká, proč k němu byl Sisyfos odsouzen, protože se ve své pýše domníval, že přechytračí osud, daný řád věcí, který stojí nad lidmi i bohy. Nechtěl jej přemoci rozumem nebo silou, ale podlými úskoky. Z četby příspěvků shrnutých ve druhém sborníku Českého klubu skeptiků Sisyfos je zřejmé, že si jej členové zvolili jako svůj vzor právem.

Několik našich členů do redakce spontánně napsalo, aby

vyjádřili posměšný údiv nad takovou “recenzí” našeho sborníku. Z redakce se pak například Martin Bloch promptně dozvěděl: nemáme v úmyslu Váš text otisknout. Otiskujeme jej tedy alespoň ve Zpravodaji.

Nedbalost kontra hloupost 2

Martin Bloch

V recenzním sloupcu na str. 14 Orientace LN 14. 9. 2002 nalézáme poznámku o sborníku **Věda kontra iracionalita 2** shrnujícím přednášky skeptického spolku Sisyfos. Ona poznámka obsahuje 11 vět. Prvních deset o 165 slovech letmo poučuje čtenáře o bájném Sisyfovi coby o úskočném podlci. Jedenáctá o 22 slovech praví, že dle sborníku si členové spolku Sisyfos vzali tohoto podlce za vzor právem. Smysl pro racionalitu, přesnost a elementární slušnost mě vede k názoru, že do recenze knihy nepatří ani kádrování (byť i bájně) osoby – o které notabene sborník nepojednává – jakož ani urážka jakéhokoli občanského sdružení. Skeptický spolek Si-

syfos se snaží vystupovat proti velmi pochybným či podvodným informacím, výrobkům a službám předstírajícím souvislost s vědou. Odmítá propagaci blátivého způsobu myšlení a informování – zvláště v mediích. Dává přednost kritické metodě poznání, založené na poctivém hledání argumentů a důkazů a kvalitní podpoře a popularizaci věd. Anžto není žádnou myšlenkovou inkvizicí či falangou scientistních fanatiků, tudíž neodmítá ani seriózní kritiku vlastních přístupů a činností.

Svým myšlenkovým výmětem se zajisté sám neidentifikovaný pisatel oné poznámky dostatečně diskvalifikuje. Redaktorům dbalým své pověsti by však něco takového, fuji!, nemělo proklouznout – a to, prosím, až na veřejnost.

(Můj příspěvek obsahuje rovněž 11 vět a rovněž stejný úhrnný počet slov tj. 187, což uvádím jednak pro přesnost, jednak jako podpůrný argument pro otištění.)

Redakční poznámka:

Za někdejší zakladatele Českého klubu skeptiků Sisyfos dávám jednu provědu na vědomí, že název Sisyfos jsme si zvolili jen s ohledem na zavedený obrat – sisyfovské úsilí,

protože jsme tušili, co náš klub čeká. O bájnou představu Sisyfa se s nikým hrdlit nebudeme, právě proto, že jde o mýtus, který lze různě interpretovat a překrucovat. Jinak z pera redaktora Lidovek vypadly pozoruhodné závěry. Uvěznit Smrt, oblíbenkyni boha války je snad spíš záslužný čin, jenže redaktor to vnímá jako vzpouru proti řádu. Dostal-li se Sisyfos jakkoliv, třeba i lstí a lží z podsvětí, lze mu to jen přát. Podsvětí není nijak nadějná a záslužná instituce, a leckdo z lidí by se ze smrti rád vylhal, jen kdyby to šlo. Že bohové, papaláši, nadřizení, církve a vrchnost všeho druhu milují poslušnost, trestají vzpouru a zuří, pokud jsou přelstěni, to je známá věc a rozumný člověk je spíš na straně vzpurníků. Autor článku však klade bájnemu Sisyfovi za vinu, že prý si myslel, že přechytračí Osud. Stejně tak činí podobně podlí (!) členové Českého klubu skeptiků. Je to všechno blábol. Skeptici na Osud nevěří. Vzpouru proti řádu reprezentují naopak naši ideoví odpůrci, protože si myslí, že přechytračí přírodní zákony, nebo že jim alespoň lidé na toto tvrzení skočí.

Lidovky se zase jednou vyznamenaly. A to v sobotu 4. 10. otiskly v téže Orientaci úvodník s bombastickým názvem: Zrušíme akademii věd.

Elektroničtí barbaři

Pavel Vachtl

(Člen předsednictva Sisyfos, webmaster stránek Sisyfos)

e-mail: pvachtl@quick.cz

Bouřlivý vědeckotechnologický pokrok v průběhu 20. století vedl mimo jiné k paradoxnímu důsledku – vytvoření celé generace nebo sociální vrstvy lidí, kteří se sice v praktickém životě spoléhají na produkty vysoké technologie, ale v podstatě nijak nerozumějí základním principům, na nichž jsou založeny. Tato situace je analogická představě A. C. Clarka, že dostatečně vyspělá technologie je pro určité lidi nerozlišitelná od magie. „Elektroničtí barbaři“ nejsou schopni odlišit vědu od magie proto, že toto rozlišení pro svoji existenci a prosperitu nepotřebují. Tato situace (a tato interpretace) je v souladu s myšlenkovou koncepcí, která hovoří o konci jedné velké éry technologické expanze lidstva a také přispívá k vytváření obrazu tzv. postmoderní situace a sytí mnoho různých postmodernistických postojů a nálad.

Vizualita a iluze – čili nedostatečnost čistě vizuální komunikace. Infotainment.

Podle Umberta Eca obrazy nejsou schopny přímo vyjádřit neexistenci nebo negaci něčeho, což lze považovat za jejich zásadní nevýhodu nebo i za osudový „kaz“ či nedostatek této formy komunikace, pokud jde o případně logický nebo racionální obsah takto předávaných zpráv a v důsledku toho i o kritické myšlení jako takové. Naneštěstí v současnosti neustále roste podíl vizuálních vjemů, předávaných elektronickými médii (televize, počítačové hry, Internet, video). Nadto má vizuální transfer tendenci spotřebovávat velkou část percepční/vnímající kapacity lidského mozku – je velmi náročný. Dalším typickým jevem naší doby je splývání či promíchávání žánrů. Je čím dál tím těžší rozeznat, co je v médiích čistou informací, fikcí, dokumentaristikou nebo dokonce nezávaznou zábavou (enter-tainment). Situace, kdy se diváci ocitají pod palbou promixovaného postmoderního infotainmentu, může být tvůrci masmédií vyvolávána zcela záměrně. Na rozdíl od totalitárních manipulačních mediálních praktik však postmoderní diváci tuto formu masové dezinformace akceptují dobrovolně a na vysoce individuální (mnohokanálové) bázi, je jim šita na míru. Výsledkem je do značné míry atomizovaná a rozdělená společnost, která se postupně stává

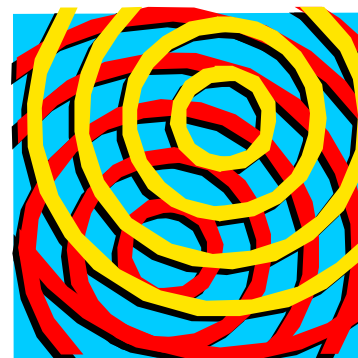
neschopnou přijmout jakoukoliv formu objektivního, na jedinci nezávislého poznání, například vědecké koncepce. Šíření objektivních vědeckých fakt může být potom (částí hypersenzitivních jedinců) vnímáno jakožto druh nedemokratické činnosti, téměř jako druh násilí. Avšak odmítání vědy zřejmě může učinit společnost velmi zranitelnou v kontaktu se světem neosobní, materiální a hrubé přírody.

Virtuální realita (VR) – simulace reality nebo tvorba fantomů?

Obě tyto možnosti v nadpisu se mohou brzy uskutečnit (slovo „virtuální“ je samo o sobě dvojnásobné, mající jak význam „skutečný“, tak zároveň „myšlený, zdánlivý“). Na jedné straně lze technologii typu VR využít k dokonalému modelování, studiu a výuce reálných procesů ve fyzikálním světě kolem nás. Na druhé straně však, VR také může sloužit jako mocný prostředek k tvorbě různých eskapistických iluzí (mimořádně, tato technologie společně se svými psychosociálními důsledky byla předpovězena a popsána polským spisovatelem Stanislavem Lemem v jeho knize Summa technologiae, která vyšla už v r. 1964. Byla tam nazývána fantomologií či fantomatikou). Skepticismus ohledně lidské odolnosti vůči dokonalé neuro-simulaci pseudoreálného světa byl vyjádřen například v nedávném filmu „Matrix“ (1999), ve kterém pouze malá skupina vzbouřenců bojuje proti této simulaci.

Internet – nové digitálně-mediální prostředí, které je sice dnes převážně textuální, ale v budoucnu může získat silněji multimediální nebo téměř úplně vizuální podobu.

Internet může „porazit“ zbytek sdělovacích médií (klasických nebo analogových) během 10–20 let. Zároveň je velmi pravdě-

podobné, že dojde k fúzi internetových zpravodajských serverů s „velkým“ tiskem, televizí a rozhlasem. (Ve skutečnosti tato fúze už začala.) Avšak na rozdíl od nich, Internet nemůže být považován za masové médium s pouze centrálním „vysíláním“. Schopnost výměny informací na Internetu je velmi distribuována a je všesměrová, podobně jako v neuronových sítích. Díky tomu je možno na Internetu lépe „vzdoro-

vat“ dezinformacím a pseudovědě, porovnáme-li to se situací v televizi, tisku apod. Na druhé straně, velmi nízká publikační bariéra na webu umožňuje i nekompetentním osobám vyjadřovat se ke všemu.

Nicméně, pokud jde o poměr mezi racionálními a iracionálními prvky, vědou a pseudovědou, je třeba říci, že Internet je v tomto nástrojem velmi neutrálním.

Alternativní medicína a léčitelé dříve a nyní

MUDr. Oskar Andrysek, DrSc.

(emeritní profesor klinické onkologie 1. lékařské fakulty UK)

Ani se toho tak moc nezměnilo za celou dobu, co jsem činný jako lékař. Za reálného socialismu, který si činil nárok na systém vědecký, nevyskytovali se u nás laici ani lékaři, činní v léčebných alternativách, méně často než dnes. Jen ta publicita musela ustoupit zprávám o úspěších a plnění plánu. Na rozdíl od současných poměrů museli šarlatáni volit jiné argumenty než dnes, aby na ně nepadl stín možného soukromého podnikání.

Již je tomu mnoho let co pan Mikulášek v Jenštejně u Prahy diagnostikoval choroby zdarma pohledem na moč nemocného a léčil tak i zvířecí moč a ocet, přinesený pracovníky ministerstva. Pouze za seno v sáčcích, individuálně do nich vložené ze stejné hromady dle pokynů mistra se dával „uznávací poplatek“. Dlouho přežíval, ochrannou ruku nad ním měl sám prezident Zápotocký.

Začátkem šedesátých let jsem pracoval v Německé akademii věd ve východním Berlíně na onkologické klinice. I tam byli normálně myslící lékaři a setkávali jsme se s tragickými následky převratné metody léčení rakoviny, jejímž duchovním otcem byl Max von Ardenne. Tento přítel Waltera Ulbrichta a dříve vědecký pracovník v Peenemünde, požíval velké důvěry strany a vlády včetně finančního zajištění. Vymyslel na základě Warburgových objevů o energetickém metabolismu buněk tzv. Mehrschritttherapie – postup, kdy byl pacient zahříván ve speciální, jím samým konstruované vaně spolu s infuzí glukózy, inhalací kyslíku a ozařováním nádoru. Tento monstrózní postup, i když založen na několika vědecky ověřených principech, byl pro nemocného nejen zcela neúnosný, ale i neúčinný. Měl ale silnou politickou podporu a teprve po mnoha úmrtích byl v tichosti zastaven. Lidská hloupost je ale nesmrtelná, terapie nádorů inhalací kyslíku moderními meto-

dami, založenými na pracích von Ardenneho, nabízel český podnikatel krátce po listopadovém uvolnění a to dosti levně, v ceně 800 Kč za jedno posezení, pro vyléčení jich bylo třeba jen deset.

Nejzajímavější byl případ MUDr. Vlka. Tento lékař, kdysi prý chirurg z jižní Moravy, vymyslel léčení nádorů, kdy pomocí elektroforézy vpravoval do postiženého organismu látku X, která se v těle spojí s látkou Y, zodpovědnou za maligní charakter onemocnění. Spojením obou látek se nádor změní na obyčejnou tkáň. Složení látky X sdělí MUDr. Vlk předsedovi vlády za podmínky uznání objevu, vyplacení částky a tak dále. Těch sedm teček se mi obzvlášť líbilo ve Vlkově prohlášení. Když se pak zavázal, že pro zlepšení výživy lidu nebude k léčbě používat jako transportní medium krev vepřovou, ale hovězí, byl to vrchol. O metodu se začal vážně zajímat tehdejší ministr zdravotnictví MUDr. Prokopec. Po velkých hádkách v ÚV, jak jsem se dozvěděl, nebyly dvě skupiny členů ÚV schopny se dohodnout na onkologovi – straníkovi, který by řídil práci komise, která měla metodu Dr. Vlka prozkoumat. Tím se stalo, že určili nestraníka, to jest mne, a já musel.

Jak se později ukázalo, manželka jednoho z mužů tvořících „křoví“, které stávalo za prvním tajemníkem, když něco pronášel v televizi, byla zázračně vyléčena z karcinomu sigmoidea právě touto metodou a od té doby měl Dr. Vlk zelenou. Ze závodní nemocnice Uranového průmyslu v Příbrami byl přestěhován do Kosmonos a tam pro jeho pacienty uvolněno jedno oddělení. Dostaly se mi do rukou i tyto dokumenty a věc se odehrála asi následovně: Paní tajemníková (respektujme i u těchto osob lékařské tajemství), trpěla zácpou. Dostala se k tomuto lékaři, který jí nahmatl v levém podbřišku podlouhlý tuhý útvar, který označil za nádor esové klíčky tlustého střeva a ihned přiložil elektrody s krví a látkou X a začal léčit. Skutečně po třech dnech ani on ani paní tajemníková „nádor“ již nenahmatala. Provedl pak rentgen a koloskopii a jednoznačně potvrdil, že „nádor“ vymizel. Vysvětlení je jednoduché, zvlášť u žen po více porodech je stěna břišní dobře prohmatná a větší porce stolice, čekající v sigmoideu na vyprázdnění, lze takto dobře najít. Necháme jiným posoudit, zda tento útvar byl vyloučen přirozenou cestou spontánně, nebo za pomoci elektroforézy s hovězí krví.

Komise, do které jsem pro jistotu požádal o dva onkology partajně zapojené, pak dostávala k posouzení záznamy, chorobopisy i přímou výpověď nemocných, pokud žili a bylo je možné svážet sanitkou do Prahy. Zůstaly mi v paměti dva případy – pána s rakovinou žaludku a chlapce s Hodgkinovým lymfomem. Ten první žil a měl sebou dokumentaci svého obvodního lékaře. Tam byl nález MUDr. Vlka před zahájením léčby: „Karcinom malé křivky žaludku s postižením regionálních uzlin a omenta“ (malé zakřivení žaludku, postižení

Prof. MUDr. Oskar Andrysek s pacientem.

Foto: Jiří Nosek

oblastních uzlin a předstěry). Ptal jsem se zda ho pan doktor před léčbou rentgenoval, nebo mu dělali endoskopické vyšetření. Řekl, že mu pouze prohmatával břicho a diktoval diagnózu. Kouzelný byl zápis jeho obvodního lékaře v dokumentaci. „Jsem jen obvodák a léčil jsem ho s vředem dvanácterníku. Když ale páni říkají nádor, tak je to nádor, nerad bych přišel o místo, zvláště, když ten nádor hned vyléčili.“ A podpis.

Druhý záznam přímo z dokumentace MUDr. Vlka byl smutnější: Chlapec byl nádorem (Hodgkinův lymfom – ve velkém procentu případů léčitelný a vyléčitelný) tak postižen, že ho do ordinace přinesli v prostěradle. Po asi 6 týdnech léčení odjel na koloběžce. Lékaři, ale vyléčení nevěřili, ozářili chlapci plíce a tím ho zabili.

Podarilo se nám snad všechny ty nesmysly objektivně zdokumentovat. Vývoj byl ale pro dobu konce sedmdesátých let typický. Pan ministr mi vzkázal, že mám být uvolněn z práce a poslán jako asistent k MUDr. Vlkoovi s cílem zjistit co je to látka X. Vzpírat se mocným bylo nebezpečné a tak mě o měsíc dříve hospitalizoval pan prof. Dienstbier na oční klinice a odoperoval mi radiační kataraktu. Víím jen, že do Kosmonos byl pak odeslán jiný chudák onkolog. Mohu však prozradit, že látkou X byl prokain, který někdy mohl po prostupu kůží dočasně ztlumit bolesti v místě, kam jej zanesl elektrický proud. Nakonec si ale metodu vyhradil ÚV jen pro své pacienty a tak nevím, zda by nebylo lepší MUDr. Vlka podpořit. Je to neuvěřitelné, ale po převratu se vdova po MUDr. Vlkoovi snažila metodu vzkříšit. Nevyšlo to, asi ji převálcovali jiní se silnějšími lokty.

Nápad narušovat nádorové buňky fosfolipidy získanými z nasezených slepičích vajec je sice velmi dobrý pro destrukci nádorové buňky ve tkáňovém mediu v kultivační lahvi, ale naráží, podobně jako jiné „léky“, na problém jak překonat bariéry organismu a dostat se k těm správným buňkám v živém těle. Při průchodu trávicím ústrojím je látka enzymaticky rozštěpena a mění se na elementární živiny, při podání parenterálním se organizmus brání cizorodé látce. Objevitel to ale vzal za ten nejlepší konec. Požádal o ochranu, neboť jej sledují agenti CIA a chtějí tuto prioritu našemu režimu ukrást. Našla se podpora, i jeden akademik a dokonce žádost ministra zdravotnictví, podávat látku v odlehých nemocnicích ne-

mocným s pokročilým nádorovým onemocněním. Kde vyhověli, nevím, mezi odborníky byl velký odpor proti podávání látky, která neprošla preklinickým zkoušením. Podávání sušených žloutků (těm se lék nejvíce blíží) asi nikomu neublížilo, ale také nepomohlo.

Tyto léky jsou jako hydra, jedva jim useknete jednu hlavu, vynoří se znovu. Nakonec po průkazu netoxičnosti byla látka příkazem shora klinicky zkoušena v tehdejší Vědeckém ústavu klinické a experimentální onkologie (dnes Masarykův onkologický ústav) v Brně. Při první fázi tohoto zkoušení má být především stanovena maximální dávka, která je pro pacienta únosná. Pamatuji se na vyprávění primáře Mechla, který zkoušení řídil, že se k toxické dávce nemohli přiblížit, nakonec jedli pacienti žlutavý prášek lžící z talíře a strašně se tomu smáli. A jak to dopadlo? Preparát byl zařazen jako potravinový doplněk, zlepšující psychiku pacientů s nádorovým onemocněním. Dnes jej seženete pod jménem Ovosan. Alternativní léky se dokonce vyrábějí v injekční podobě jako třeba Iscador. Je to velmi důvěryhodný lék, protože je produkován švýcarskou firmou Schweizerische Verein für Krebsbekämpfung. Kdo pochybuje o hodinkách či lécích ze Švýcar? Je to homeopatický preparát ze jmelí. Zajímavé je jeho spektrum účinku – roste-li na jabloni a má stopy zlata, je myslím proti nádorům mozku, roste-li na borovici a má stopy mědi, zabírá na rakovinu žaludku a dalších kombinací uvádí příbalový leták řadu. Jak to ale může posoudit ubohý pacient, když tento preparát nabízí paušálně v Praze lékař, provozující velké soukromé léčebné zařízení, zaměřené na alternativní přístup k léčbě nejrůznějších nemocí?

Co k tomu dodat na závěr? Alternativní postupy v medicíně byly, jsou a budou. Sisyfovská je snaha je vykořenit, neboť podobně jako lidská hloupost přetrvávají tak dlouho jako lidstvo samé. Nakonec, pokud představují jen ekonomickou zátěž pro postižené rodiny a přínos pro léčitele, proč ne, za hloupost se vždy platilo. Jen to, že tito podnikatelé mnohdy znemožní účinnou terapii onemocnění, která jsou dnes již ve značném procentu ovlivnitelná, z velké části i vyléčitelná, mě přimělo jako nově přijatého člena výboru Sisyfa napsat toto zamyšlení.

Kdo a za co dostal letošní Nobelovu cenu za fyziku

Stockholm 8. října (dopisovatel ČTK)

Nobelovu cenu za fyziku pro letošní rok si mezi sebe rozdělí američtí vědci **Raymond Davis, Riccardo Giacconi a Japonec Masatoši Košiba**. Ve Stockholmu to dnes oznámil Nobelův výbor tamní Královské akademie věd. Davis a Košiba jsou podle oficiálního zdůvodnění oceněni „za svůj průkopnický přínos v oblasti astrofyziky, zejména za detekci kosmických neutrin“. Oba si mezi sebe rozdělí polovinu z celkové odměny, jejíž finanční výše letos dosahuje 10 miliónů švédských korun (více než 32 miliónů Kč). Druhou polovinu ceny obdržel Riccardo Giacconi za stejnou disciplínu, tedy astrofyziku. K jejímu rozvoji přispěl podle výboru výrazně tím, že napomohl objevu kosmických rentgenových zdrojů. Raymond Davis sestrojil nový obří detektor neutrin obsahující plných 600 tun kapaliny, který – umístěn v hlubinném dole – za 30 let své práce zachytil 2000 neutrin a mohl tak dokázat, že sluneční energie pochází z jaderné fúze. Masatoši Košiba pak

na jiném obřím detektoru Davisova pozorování potvrdil. V únoru roku 1987 tak Japonci zachytili spršku neutrin z výbuchu supernovy ve Velkém Magellanově mračnu. Podzemním detektorem tehdy prošlo celkem 10 000 000 000 000 000 (10 tisíc biliónů) neutrin a 12 z nich se podařilo zachytit. Riccardo Giacconi zase sestrojil přístroje, které v kosmu zachycují rentgenové záření vysílané Sluncem a hvězdami. Objevil tak první rentgenový zdroj mimo náš sluneční systém. Giacconi rovněž zkonstruoval první rentgenové teleskopy, které umožňují pořídit zcela nové a ostré snímky vesmíru. Raymondovi Davisovi, nejstaršímu z oceněných trojice, již bylo 87 let. Dříve byl profesorem na Pennsylvánské univerzitě ve Filadelfii. Jeho krajan Riccardo Giacconi (nar. 1931) je naopak nejmladším, avšak i on již překročil sedmdesátku. Giacconi je původem Ital, avšak nyní má americké státní občanství. Působí ve Washingtonu. Masatoši Košibovi je 76 let a dříve pracoval na Tokijské univerzitě v japonském hlavním městě.

Kšeftování s hypotézou

Miroslav Kutílek

(autor je profesorem půdní fyziky a pedologie)

Jsme svědky zajímavého dění. Problematická hypotéza z oblasti přírodních věd byla přijata veřejností, média se jí věnují více než výskytu UFO, konečně UFO je nemoderní, a zveličují výsledky dosažené pomocí modelů založených na neověřené hypotéze. Mluví o katastrofách. Politici se nechali přesvědčit o platnosti hypotézy a přijímají politická a ekonomická rozhodnutí pro odvrácení hypotetické katastrofy. Jedná se o hypotézu o globálním oteplování vlivem skleníkových plynů produkovaných a vypouštěných člověkem do atmosféry.

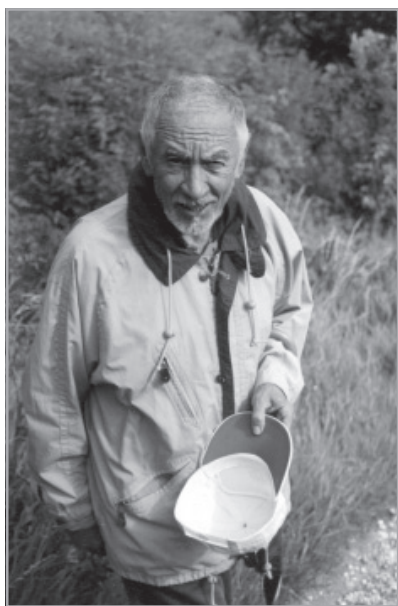
Skupina vědců se zabývala globálním oteplováním a vypracovala hypotézu, podle níž je oteplování důsledkem zvýšené produkce skleníkových plynů lidstvem. Především se jedná o oxid uhličitý CO_2 , který se dostává do ovzduší hlavně při spalování fosilních paliv. Vědci v americké Národní výzkumné radě (National Research Center, NRC) vytvořili klimatický model, který použili pro předpověď vývoje klimatu. Ve zprávách z roků 1979, 1982 a 1983 se píše, že na základě tohoto modelu se potvrdila uvedená hypotéza a uvádí se, o kolik stupňů Celsia se zvýší globální teplota při zvýšení koncentrace CO_2 v ovzduší. Výsledky byly publikovány ve vědeckých žurnálech. Problém globálního oteplování se stal šlágrm vědy a s neověřenou hypotézou se začalo zacházet jako s faktem. Propagátorům teorie o globálním oteplování jakožto důsledku lidské produkce skleníkových plynů nevádí chyby v předpovědích. Například podle modelu Seidela a Keyese z Úřadu pro ochranu životního prostředí (Environmental Protection Agency, EPA) z roku 1983 by předpověděná dnešní globální teplota měla být o 1,5 až 3 °C vyšší, než je podle údajů meteorologů dnešní teplota. V kritických výhradách k původním zprávám NRC a EPA se vyslovili někteří meteorologové, geologové, pedologové a biologové, ale většina odborníků převzala výsledky modelů jako fakta ověřující platnost hypotézy.

Hlavním argumentem kritiky uvedené hypotézy jsou změny klimatu v geologické minulosti Země. V polární části superkontinentu Gondwana jsou znaky zalednění z prekambria před více než půl miliardou let. Po následném teplém období nastoupilo opět ochlazení před 260 až 280 miliony let, poté následovalo teplé klima, atd. až uprostřed třetihor před asi 25 až 30 miliony let došlo k poslednímu ochlazení, až postupně vznikly ledovce na pólech a konec třetihor před zhruba 2 miliony let byl ve znamení nástupu dlouhých ledových dob (glaciálů), přerušovaných relativně kratšími dobami meziledovými (interglaciály), což jsou typické změny klimatu ve starších čtvrtohorách (pleis-

tocénu). Před 12 tisíci lety skončil poslední glaciál a nastalo holocénní oteplení s maximem teplot před sedmi až osmi tisíci lety. Silné oteplení v jednom regionu jednoho kontinentu nemuselo odpovídat stejné míře oteplení na jiném kontinentu. Podnebí v glaciálech a interglaciálech nebylo zcela monotónní, docházelo ke krátkodobým teplejším či chladnějším oscilacím. V posledním interglaciálu před 130 až 115 tisíci lety bylo v Evropě klima o 3 až 4 °C teplejší a vlhčí než dnes. Se změnami klimatu souvisí i změna hladiny moře, např. v posledním interglaciálu byla hladina moře tak vysoká, že Skandinávie byla ostrovem. Změny hladiny moře jsou ovšem způsobeny ještě dalšími vlivy. Změny klimatu tedy nejsou v historii Země ničím výjimečným a vliv na ně má sedm faktorů, mezi nimiž je skleníkový efekt. Je pouze jedním ze sedmi, nikoliv jediným. Jestliže autoři hypotézy uvažují skleníkový efekt jako jediný působící faktor, dopouští se závažné chyby. K oteplování by pravděpodobně docházelo vlivem ostatních faktorů tak jako tak i bez zvýšení koncentrace skleníkových plynů, pouze intenzita této změny by možná byla mírně menší. Přírodní procesy vytvářejí určité pozadí změn klimatu. Činnost člověka se mění jeden z působících faktorů. Vůbec není známe, v jaké míře může člověk ono pozadí ovlivnit. Člověk už nejednou ztroskotal, když chtěl měnit přírodu. Tentokrát se povyšuje nad působnost velmi významných faktorů, opět tedy se staví nad přírodní procesy.

Autoři modelů popisujících změny klimatu vlivem skleníkových plynů jsou nyní opatrnější a v textu poslední zprávy (Climate Change Science: An Analysis of Some Key Questions, NRC, 2001) píší: „Zároveň se konstatuje značná nejistota v našem poznání, jak se klimatický systém mění vlivem přírodních faktorů a jak reaguje na emise skleníkových plynů. Proto odhady o rozsahu globálního oteplování by měly být přijímány jako pokusné a podřízené dalšímu zpřesnění směrem nahoru nebo dolů.“ Trvají však na platnosti hypotézy o globálním oteplování vlivem skleníkových plynů a předpovídají, že na konci tohoto století se zvýší globální teplota o 1,4 až 5,8 °C. Zároveň ve zprávě přiznávají, že přírodní variabilita klimatu je neznámá, a to především v rozmezí desítek až sta let, dále že schopnost modelu předpovídat klima je problematická s neznámou mírou spolehlivosti. Pod zprávou se podepsala řada členů Národní akademie věd (National Academy of Sciences) a jeden nositel Nobelovy ceny za chemickou kinetiku, tedy vědci proslulí a důvěryhodní. Přesto tvrdohlavé lpění na hypotéze je pozoruhodné, byť v některých větech se přiznává pochybování o věrohodnosti modelů postavených na uvedené hypotéze. Navíc se opouští termín globální oteplování a nahrazuje se termínem klimatické změny. I tato formalita svědčí o určitém posunu v uvažování. Oproti tomu členové Mezivládního panelu o klimatické změně (Intergovernmental Panel on Climate Change) opakovaně trvají na svých odhadech a varují před zvýšením globální teploty o 2,5 až 4 °C vlivem emisí skleníkových plynů v tomto století a odmítají jakékoliv zpochybňování svých prognóz.

Omezenou spolehlivost modelů zmiňují autoři zprávy Náhlá klimatická změna (Abrupt Climate Change: Inevitable Surprises, National Academy of Sciences, 2002). Ve zprávě se uvádí, že klimatická změna může proběhnout v průběhu deseti, dvaceti let, např. k oteplení po posledním glaciálu došlo podle této zprávy za dekádu a lokálně se průměrná teplota

Prof. Miroslav Kutílek
Foto: Věra Nosková

změnila až o 16 °C. Ve zprávě se zdůrazňuje, že tyto změny nebyly dosud plně vysvětleny. Proto je podána žádost o ustavení Výboru pro náhlé klimatické změny (Committee on Abrupt Climate Change). I tato zpráva tedy nechtěně a mezi řádky zpochybňuje jednoznačnost hypotézy o globálním oteplování vlivem emisí skleníkových plynů.

Zajímavé je, že politici přijali neproověřenou hypotézu za svou a již v roce 1992 přijali na konferenci OSN v Riu de Janeiro Úmluvu o změně klimatu a o postupech ke zmírnění změny klimatu. V Úmluvě v Článku 4 čteme: „Každá z těchto stran přijme na národní úrovni postupy a odpovídající opatření ke zmírnění změny klimatu s tím, že omezí své antropogenní emise skleníkových plynů a že bude chránit a rozšiřovat své absorberů a rezervoáry skleníkových plynů.“ Na dalších konferencích v Kyótu a v Haagu byly tyto formulace rozpracovány. Cílem tohoto článku není hledat odpověď na otázku, proč se politici rozhodli na tyto závěry přistoupit. To by byl námět pro širší politologickou studii. Vědci-klimatologové, kteří se uvedenou hypotézou zabývají, však prokázali neobvyčejnou schopnost prosadit své názory nejen v médiích, ale i na politické scéně. Kdeže jsou stará klišé o nepraktičnosti vědců.

Politické úmluvy se staly základem pro neuvěřitelnou lidskou schopnost kšeftovat i s něčím tak obchodně neuchopitelným, jako je hypotéza o globálním oteplování. Mějme dva státy, Českou republiku (ČR) a Neznámé království (NK). Zatímco ČR snížila své emise tak důkladně, že vypustila

o deset tisíc tun CO₂ méně, než byla úroveň emisí dohodnutá v mezinárodním protokolu, NK nebylo tak šikovné a svůj závazek překročilo o deset tisíc tun CO₂. ČR tedy může prodat svých neuskutečněných deset tisíc tun emisí a NK jí za to zaplatí. V celkové bilanci tedy obě země splnily svůj závazek. Jestli to někomu připadá jako fantasmagorie, tak ať se informuje, neboť už existuje instituce, která je takovým kšeftováním pověřená. Jiný příklad: Z půdy se dostává do atmosféry desetkrát více CO₂ než spalováním fosilních paliv a jen změnou v užití půdního fondu se změní množství „vydechovaného“ CO₂ o 20 až 30 %, porovnáno k množství emisí z fosilních paliv. CO₂ se hromadí v půdě z rozkladu organických látek pocházejících z odumřelých rostlin. Jestliže sedláci přejdou na ekologické metody spojené s neorebními postupy, zvyšuje se postupně obsah humusu, a tedy obsah C v půdě. V odpovídajícím množství se snižuje vydechování CO₂ z půdy do atmosféry. Když spočítáme, o kolik tisíc tun CO₂ ročně sedláci sníží ve svém státě zatěžování atmosféry skleníkovým plynem, mohou nárokovat u průmyslu: Platte nám a našemu výzkumu, který vám umožňuje zatěžovat ovzduší emisemi. Pohádka? Nikoliv. Skutečnost, o kterou se snaží Americká pedologická společnost.

A tak nezbyvá než zasnout nad tím, co dokázali moderní vědci-klimatologové a odborníci z jiných oborů, kteří s klimatologů spolupracují. Žádný sebegeniálnější ekonom by nemohl přijít na to, že se bude obchodovat s hypotézou. Dokonce neproověřenou.

Novovodobé spirituální vábení

Čeněk Zlatník

(autor je vysokoškolský pedagog, matematik)

Listuji knížkou, která stojí za čtení a rozmyšlení. Má přes tucet autorů různého věku a profesí, vesměs zajímavých osobností, většinou s akademickými tituly, někteří z nich jsou uznávaní vědci a myslitelé. Dospěli k formulaci výzvy, která se nám skeptikům nemusí líbit, ale kterou nelze nechat bez povšimnutí.

Kniha se jmenuje **Nepovinné rozjímání** (podtitul: **Přijme věda duchovní rozměr našeho života?**), vedoucí autorského kolektivu je

Prof. RNDr. Anna Strunecká, DrSc. Spolautoři: Doc. ing. Jiří Hermach, CSc.,

Milan M. Horák - kněz Obce křesťanů, Prof. RNDr. Ludmila Kameníková, DrSc.,

Lucie Kazimourová - studentka UK, Doc. ing. Miloslav Král, CSc.,

Doc. PhDr. Miluše Kubíčková, CSc., Prof. PhDr. Jaroslava Pešková, DrSc.,

RNDr. Zdeněk Pospíšil, CSc., Jana Strunecká - studentka UK, MUDr. Vladimír Vogeltanz, ing. Ivo Wiesner a další.

Kniha vyšla v roce 2001 v nakladatelství AOS PUBLISHING v Ústí nad Labem

v rozsahu 262 stran s hojnými ilustracemi od Miloše Bárty v doporučené ceně 199 Kč.

V knize především spatřuji manifestaci určitého duchovního zaměření, které lze chápat jako součást spirituálního hnutí Nového věku (New Age). Jeho vyznavači sami sebe nijak nezařazují ani nepojmenovávají, občas se tváří, jakoby o náboženství nešlo. Neorganizují se jako běžné církve nebo sekty. Nezatěžují věřící podrobnými pokyny jak mají žít, ani

rejstříky věčných trestů nebo odměn. Vyzývají je především k duchovnímu růstu, k sebezdokonalování. „Hříšníci“ nejsou zatracováni, nýbrž dostává se jim nových příležitostí. „Věrouka“ je značně volná, vstřícně zastřešuje rozmanité duchovní proudy, takže vás ani nenutí vzdávat se dosavadní víry. Naopak, nabízí nové inspirující pohledy na vaši náboženskou

víru, pokud ovšem nejste duchovním ubožákem - materialistou.

Jestliže jsme ochotni opustit představu vědomí uvězněného uvnitř lidské lebky, můžeme se vydat na výlet. Zveme vás do krajin, kterými jsme my sami procházeli mnohokrát. ...Cesta do vyšších bladin vědomí je pro člověka otevřená a někdy jsou na ní dokonce i zkratky. Zdá se, že naše vnoučata nás brzy předběhnou a budou se divit těm, kteří tam nikdy nebyli. Jsou to krajiny světla, lásky a čistého bytí. Zkušenosti a prožitky z těchto bladin vědomí mají jen duchovně velmi pokročilí lidé a ti zpravidla sbodně říkají, že slovy nelze tyto stavy popsat. (s. 158–159)

Člověk je tu ceněn jako vysoce postavená duchovní bytost obdařená Vědomím, onou Jiskrou, která je též podstaty jako Plamen = Bůh = Kosmické vědomí (naposled uvedený termín je pro tuto spiritualitu charakteristický). Podstatou duchovního růstu má být esoterické poznání, osvobození duše z hmotných pout, sblížení Jiskry s Plamenem. Namísto modlení se tu spíše medituje. Kosmické vědomí vás může oslovit třeba takhle:

Tebou jsem, človče, v životě, v čase i prostoru, v činnosti kosmu, jako jeden malý pramének života, jako jedna jiskra nebetyčného plamene. Kolik ona může vydat světla? Jak může zazářit? Jen malé světlo a ohraničená záře božství jsi ty, človče, mé duše jediná jiskra... Zná tato jiskra celý plamen, z něhož vychází a jehož je částí? Ví, kudy a kam až proniká svými zářemi tento nesmírný, univerzální plamen? Chápe, co je v něm skryto za hloubku a šíří intenzity vědomí, vnímání, tvoření, poznávání a prožívání? Co však člověk prožívá, zná a dovede, je malým odleskem toho, co Bůh chová ve svých myšlenkových mohutnostech, v neobranitelné moci Víle. Jako nejsi ty plně mnou, nejsem já tebou vyjádřen do krajního rozpětí sebe. (s. 106, cit. Božena Cibulková)

Přiznávám, že ani mně, zavilého skeptika, nenechává tato poezie lhostejným. Rozpoznávám v ní úchvatné vize starověkých gnostiků, nelítostně likvidovaných záhy po prvotním nástupu křesťanů k moci.

Myslím, že věrouka Nového věku činí chybný předpoklad, který vše zbytečně komplikuje. Kosmickému vědomí se totiž automaticky přisuzují „obvyklé“ božské atributy vševědouce a všemohoucnosti, přičemž se zapomíná, že jde o logicky sporné lidské abstrakce. (Zkratka, nebýt ateistou, dovedl bych si s teologií poradit!) V důsledku toho se mylně vyvozuje, že „duchovně pokročilý člověk“ bude alespoň do určité míry nadán jasnozřením nebo magickými schopnostmi.

Jakmile tohle uzří laškovný Sisyfos, už už pokukuje po

vhodně zbarveném Bludném balvanu, kterým by mrštil po duchovně pokročilém zasvěcení, zvláště když tento mate veřejnost nejen svými tvrzeními, ale k tomu ještě akademickými tituly. Tak se stalo, že vedoucí autorka knihy získala stříbrný Balvan (za rok 1998) za vysokoškolské skriptum „Integrativní fyziologie člověka“ a světoznámý představitel hnutí New Age MUDr. Stanislav Grof získal bronzový Balvan za rok 2000 za onu část životního díla, kde zaměřuje „holotropní“ fantazie se skutečností. Nepochybujeme, že další adepti této prestižní ceny, nevylámají autory naší knihy, duchovně vyzrají ... Ostatně Sisyfos ani jim není lhostejný, vždyť na s. 229 píše: *Zatímco na půdě akademických institucí bojují členové spolku Sisyfos proti „pseudovědě“ a „iracionalitě“, člověk má po celou dobu své existence na planetě Zemi tušení transcendentna. Veškeré dějiny lidských civilizací jsou provázeny odvěkou touhou člověka toto tajemno odhalit, poznat a ovládnout. Zatímco „praví“ vědci problašují, že myšlenky jsou uzavřeny v lidské lebce, armády a zpravodajské služby se ve svých tajných výzkumech zabývají metodami, jak manipulovat s lidským vědomím. Intezivně využívají služeb a znalostí svých psychotroniků a zkoumají možnosti počítačových psychotechnologií.*

Knihy je evidentně ovlivněna antroposofií, někteří autoři k ní mají velmi blízko. Připomeňme, že zakladatel antroposofie Rudolf Steiner (1861–1925) zařadil ono spirituální „gnostické“ pojetí člověka do konzistentního okultního kosmického systému. Vliv antroposofie je v knize patrný ve způsobu struktury lidské bytosti (jíž odpovídá členění aury) a dále specificky „západním“ pojetím reinkarnace. (Zatímco buddhista vstupuje do nového života nerad a za trest, antroposof radostně vítá šanci duchovního pokroku. Reinkarnacemi se tedy lidstvo postupně duchovně vylepšuje.)

Knihy může oslovit širší veřejnost, neboť se čtivě vyjadřuje k rozmanitým stránkám života člověka a společnosti, jak je patrné z názvů kapitol: Hledání nového modelu světa, Člověk je duchovní bytost, Život člověka na Zemi, Zdraví a nemoc, Sága světů a člověka, Duchovní zákony života, Proměny světa a člověka. Nalezneme tu zajímavé postřehy z oblasti vědy a filosofie, výlety do historie, básně, dětské říkanky, pohádky, rozmanité životní příběhy, důkazy boží existence Přes tuto rozmanitost, díky obdivuhodnému úsilí vedoucí autorky, působí text dojmem konzistentního celku. Důsledně jsou uváděna jména autorů jednotlivých částí. Na závěr nalézáme životopisné údaje většiny autorů.

Pro nás skeptiky je důležitá výzva naznačená podtitulem, kterou lze z různých částí tu zřetelně tu méně zřetelně vyčíst. Je adresována především nám. Říká v podstatě toto: **Lidstvo se nachází v civilizační krizi, za níž může hlavně novověká věda (a osobně za ni mohou vědci a lidé vědět blízcí). Z krize se lze vymanit přijetím „duchovního rozměru“, čímž se rozumí, že věda se má vzdát své důsledně kritické racionality a otevřít se zjevným pravdám.**

Ukažme si blíže, jak si onu „reformu“ vědy autoři knihy vlastně představují a k čemu by vedla. V samotném úvodu se říká za celý autorský kolektiv:

Vědecké metody a vědecký model světa přinesly radikální změny do názorů vzdělaných lidí a nesmírné množství nových poznatků. Naneštěstí zvolené vědecké paradigma oddělilo člověka od jeho duchovní podstaty. Západní myšlení, založené na důsledném ateismu, technokracii a přesvědčení o nadřazenosti všemocného lidského rozumu, vydělilo lidstvo z harmonického rozvoje v rámci pozemské Přírody a postavilo ho do role bezohledného, sveřepého a egoistického kořistníka a škůdce, směřujícího k vlastnímu zničení. Lidské vědění je jako písková bábovička malého dítěte. Také další

vývoj lidské společnosti ve 3. tisíciletí nám ukáže, zda tvrdší odmítání univerzální tvůrčí energie jako zdroje života, popírání a dokonce zesměšňování lidské duše mnoha představiteli soudobé vědy, je v souladu s přírodními zákony. Důkazů je již dnes nepřeberné množství, leč nalézají je a přijímají pouze lidé vybavení intuicí, bohatou invencí, hlubokým intelektem a osvěceny rozumem, láskou k lidem a svědomím.

Paní profesorka Strunecká je světoznámou fyzioložkou, publikovala přes 250 vědeckých prací. V knize vykládá (vlastně v rámci svého oboru!!), jak prostřednictvím čaker proniká do těla blahodárná kosmická energie. Líčí nám, jak se manifestují jednotlivé části lidské bytosti skvělou aurou, kterou může bohužel zřít jen „duchovně vyspělý“ pozorovatel. Zlí lidé se prý dokáží jako upíři přizívovat na zdravé auře, ba dokonce mohou jako černí mágové bližnímu škodit, nicméně duchovně otevřenému člověku prý vážné nebezpečí nehrozí. (Tím bych si nebyl tak jist, dávná zkušenost nabádá vyřídit to s čarodějí a hlavně s čarodějnicemi radikálně. Ani by se nemuseli útrpně vyslyšet, vždyť podle aury lze snadno a humánně rozpoznat kdo je kdo, nebo ne?)

Paní profesorka radí studentům, aby místo namáhavého studia z učebnic přijímali informace přímo z Kosmického vědomí. (Vyučuji matematice na ČVUT a tuto prostou radu občas svým studentům tlumočím, ale zatím s nevalnými výsledky.) Též se podivuje myšlenkové nepružnosti vědeckých kolegů: *Současní vědci nejsou ochotni ani připustit myšlenku kosmického vědomí a považují takové úvahy za zcela iracionální a bláznivé. „Během 30 let ve vědeckém výzkumu jsem nečetl, neslyšel ani se jinak neseťkal s pojmy jako je kosmická energie, kosmické vědomí, duch...“ Tato slova napsal jeden z našich kolegů ve svém posudku ...* (s. 162)

Zajímavá jsou sdělení další graduované autorky, prof. RNDr. Ludmily Kameníkové, DrSc., biochemičky a farmaceutky, která má za sebou přes stovku původních vědeckých publikací i veřejně oceněné knižní publikace. Na s. 203 uvádí: *Strnulost dnešní vědy se projevuje v její prioritní orientaci na hmotu, na izolované děje, na současné přístrojové vybavení a na odmítání respektování souvislosti mezi hmotou a kosmickou energií podle věčně platných přírodních zákonů ... Je jasné, že skrze dogmatické zásady dnešní vědy neuděláme ani jediný krok blíže k pochopení samotného života, k pochopení lidského sebevědomí a svobodné vůle člověka ...*

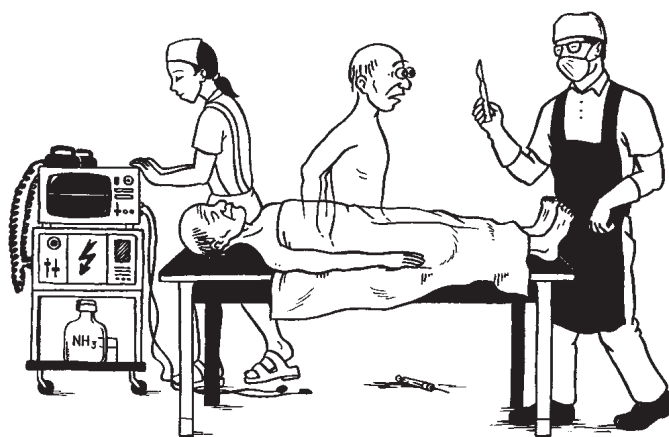
Za svůj vědní obor (!) nám paní profesorka kupř. sděluje: *V současné době se hlavní podíl terapie opírá především o léčiva chemického původu. Tato léčiva stabilizují stav nemocného, mírní průběh nemoci, ale neodstraňují primární příčinu vzniku nemoci, neboť příčina je duchovního původu. ... Jak je uváděno v odborných časopisech, úmrtí z léků, které jsou podávány v normálních doporučených dávkách, se dostalo na 4. místo úmrtí po ateroskleróze a jiných srdečně-cévních nemocích, nádorových onemocněních a úrazech. A to je vážné sdělení pro to, abychom mohli přemýšlet, jakým způsobem se chemické terapii vyhnout.* (s.127–8)

Prof. Kameníková je proti prodlužování lidského života nepřirozenými zásahy moderní medicíny jako jsou transplantace:

Záření aury lidí s transplantovaným orgánem naznačuje, že dotyční mají veliký strach před smrtí. ... Jsou to útvary strachu, které přicházejí z lidské duše, které patří transplantovaný orgán. (s. 119)

Rovněž varuje v záležitostech pitvy nebo zpopelnění nebožtíka, kteréžto úkony by se neměly z humánních důvodů konat dříve než 3 dny po smrti:

Zemře-li totiž člověk jako materialista, pak je velmi pevně

spojení jeho fyzického těla s tělem astrálním, a on musí prožívat při těchto zásazích na svém fyzickém těle bolest. Jen lidé, kteří stojí duchovně na jiné výši, odcházejí rychleji. (s. 117)

Dále se pozastavme u myšlenek docentů J. Hermacha a M. Krále, zajímavých osobností profesionálních filosofů, kteří začínali jako marxisté, později se dokázali statečně postavit komunistickému režimu a dokonce podepsali Chartu 77; první z nich byl donucen k emigraci, druhý zůstal ve vlasti, ale nesměl po léta jako filosof působit.

Pan docent Hermach poukazuje zejména na dvě příčiny vedoucí k potlačení člověkovy spirituální povahy (která je podle něj vytvořena vývojem) a k civilizačním krizím: jsou jimi vlastnictví a chybné myšlení. Na s. 236–237 mj. píše:

Celé právě uplynulé století svědčí o naší hluboké nezralosti. Jeho katastrofy válek, genocid, ničících xenofobií, krizí, jsou ve své podstatě katastrofami našeho myšlení. Jednou z podstatných příčin těchto katastrof je ulpívání na vlastnictví a jeho důsledku, moci. ...

Oddanost úspěchu, měřitelnému výkonu, exaktnosti (přesnosti), lineární průkaznosti, evidenci názoru, důvěře v možnosti nesporného důkazu, oddanost měřitelným hodnotám, přesvědčení, že jednotliviny jsou ostře omezeny a skládají jako stavební kostky jsoucno, je pastí myšlení a volbou znehodnocení života, cestou odcizení člověka.

Příznávám, že tomuto filosofu moc nerozumím. Vyjadřuje se, jakoby nebyl proti komunistickému experimentu se zrušením vlastnictví; copak se nepoučil zrovna on? Druhá část citátu by byla aktuální spíše v době Marxově jako kritika „mechanistického materialismu“. Dnes tato kritika sotva nalezneme adresáta, vědecké myšlení na počátku 21. století je jinde.

Docent Miloslav Král je v jistém smyslu mým učitelem, jeho knihy jsem vždy podrobně studoval a cenil si jich. V 90. letech, kdy jiní přestali filosofovat nebo konvertovali k mystice, stačil ještě napsat dvě skvělé knihy: *Změna paradigmatu vědy* (1994) a *Kam směřuje civilizace* (1998). Obě jsou dostupné ke stažení v internetové knihovně na adrese www.universum.cz.

Ani jeho však neminula konverze. Stalo se tak na základě mimořádného spontánního mystického zážitku v roce 1999, kdy se ztotožnil s Kosmickým vědomím, které též nazývá Absolutnem nebo je interpretuje jako jungovské kolektivní nevědomí. Na s. 215 píše:

Ve všem je všechno. V libovolně malé části je vše. V každé naší dílčí lidské nevědomé paměti je celý vývoj vesmíru. V oblasti Božského Absolutna neběží čas, existuje tam bezčasová synchronicita jungovského typu. Tu jsem prožíval. Je to krása, představte si, že jste jakoby v celém kosmu současně od Velkého Třesu až do teď a zde. ... Lze být prakticky okamžitě v libovolném místě a libovolném čase. ... Můžete se vrátit k jakékoli události a pokud jde o budoucnost, tam vidíte jen tendence. (s. 215)

Žádné nové objektivní informace tento podivuhodný kosmický výlet bohužel nepřinesl. Zato došlo k obnovení osobní religiozity, k velice pozitivní změně zdravotního stavu, naráz se obnovila schopnost aktivně hovořit čtyřmi světovými jazyky, zlepšila se pohotovost v písemném i ústním vyjadřování. Doc. Král přestal být ateistou, ale nestal se vlastně ani věřícím, protože on nepotřebuje věřit, on s jistotou ví ...

Není důvod pochybovat o tom, že toto vše doc. Král zažil. Jsem však skeptický k obecným závěrům, které vyvozuje (s odkazem na práce C. G. Junga):

Pokud se spojí dosavadní přístup fyzikálních věd s přístupem věd kybernetických a s psychologií lidského nevědomí, otevírá se cesta k Absolutnu, které přesahuje náš dosavadní explikátní vesmír ... Otázka původu a smyslu tohoto našeho kosmu se dá nově testovatelně řešit, přičemž jistým vodítkem k nalézání velmi obtížné orientace v této našim smyslům i dosavadním technologiím nedostupné sféře může být adekvátní interpretace či „překlad“ dávných mytologických sdělení do vědeckého jazyka.

Svěrázně ke knize přispěl ing. Ivo Wiesner, původně chemik, později alchymik a badatel v oblasti bílých míst vývoje lidstva. Údajně metodou systémové analýzy dospěl k převratným objevům antropologickým a historiografickým.

V části *Technologie a věda dávných civilizací* píše:

V období druhohor na Zemi existovala rasa obrůch humanoidů, přestože podle darwinistů ještě ani nenastalo období savců. ... Existuje dostatek artefaktů dokazujících, že již před 30–100 tisíci roky byla na Zemi technicky vyspělá společnost s vysokou sociální organizací a etikou, která uměla konstruovat překvapivě výkonné letouny, schopné dosahovat i sousední planety, ale též plout po mořskou hladinou jako ponorky v bloubkách až 1000 m. Inženýři těchto společností znali technologie umožňující uvolňovat gigantické energie, k jejichž poznání naše civilizace dosud nedospěla. (s. 167).

Autor uvádí řadu technických detailů, zvláště o civilizaci Atlantů, kteří údajně leccos převzali od mnohem starších Arkturianů, kterážto civilizace byla někdy před 100 tisíci léty zničena srážkou planety Nimir se Zemí. Odkazuje se na manuskripty nalezené v tibetských kláštrech a na další prameny, vesměs honověrně potvrzené americkým vizionářem Edgarem Caycem.

Atlantáné prý disponovali neuvěřitelnými vynálezy, např. audiovizuálními přístroji analogickými televizi, paprskovými zbraněmi s dosahem 1000 m, děly vystřelujícími kulové blesky, přístroji odstraňujícími nepříjemné vibrace a hluk, citlivými detektory ložisek rud a vodních pramenů a dalšími. Se sdělením na s. 173 však musí souhlasit i skeptik: *Nebyla nalezena jediná informace o tom, že by Atlantáné znali a používali střídavý elektrický proud.*

Fantastické konstrukce jsou ovšem míněny vážně. Patrně je za nimi snaha o soulad s „pravdami“ o dávných civilizacích nazřenými již dříve Rudolfem Steinerem, které nelze neuznat s ohledem na autoritu jeho osoby i jeho kosmického informačního zdroje.

Kniha obsahuje další pozoruhodné názory a informace, které nemohu v rámci omezeného příspěvku zmiňovat. Omlouvám se zvláště těm autorům, jejichž myšlenky jsem tu neuváděl.

Na závěr:

Analýza současného stavu světa není jednoduchá. Není ovšem důvod svalovat obtíže, do nichž se lidstvo dostává, jednostranně na vědu a techniku, na jejich nositele, na ateisty nebo na „nesprávné“ myšlení.

Pro členy Sisyfa nemá asi smysl plýtvat silami polemikou s kdejakým neověřitelným tvrzením, kterými se uvedená kniha i jiná media hemží. Snad má smysl sledovat dění na náboženské scéně a tam, kde je to žádoucí, trvat na odluce náboženství od vědy. Věda a náboženství mohou být kompatibilními autonomními oblastmi zaměřenými na odlišné lidské zájmy a potřeby. V tom souhlasím se závěry článku P. Kurze ve Zpravodaji Sisyfos 2/2002.

Pokud by se měla věda „reformovat“ cestou, k níž vyzývá kniha *Nepovinné rozjímání*, byl by to její konec, protože by odvrhla svůj základ, jímž je racionálně - kritická metodologie. To je snad dosti jasné už jenom z výše vybraných příkladů. Lidstvo bez vyspělé vědy by sotva bylo schopno pojmenovávat a řešit otázky svého přežití. Onu výzvu nelze tudíž přijmout, aniž bychom poškodili lidskou společnost. Je smutné, že řada důvěryhodných osobností se k takové výzvě hlásí a svým postojem povzbuzuje pseudovědecké šarlatány.

Vyšly tři knihy napsané skeptiky

Akupunktura, mýty a realita: Jiří Heřt, Jan Hnízdil a Pavel Klener

Jiří Heřt

Nakladatelství Galén se odvážilo vydat kritickou publikaci o akupunktuře, která jistě vyvolá bouřlivé nesouhlasné reakce se strany českých akupunkturistů. Trojice autorů, prof. J. Heřt, dr. J. Hnízdil a prof. P. Klener se rozhodla analyzovat jednu z nejčastěji používaných metod tzv. alternativní medicíny akupunkturu, na jedné straně aplaudovanou jako účinný, cenný příspěvek orientálního léčitelství a filozofie ke světové medicíně, na druhé straně odmítanou jako neúčinné šarlatánství.

V úvodní kapitole odmítl onkolog prof. P. Klener alternativní medicínu, ke které řadí nejruznější metody vědecky neopodstatněné a neúčinné, ale přesto v současné době široce používané. Poukázal na absurditu některých z těchto metod a zdůraznil jejich nebezpečí pro pacienty.

Končí otázkou: Patří akupunktura do této pseudovědecké oblasti? Na to odpovídají další dva autoři podrobným rozbořením. Akupunktura podle nich ani zdaleka není jednotnou homogenní disciplínou, ale komplexem nejrůznějších variant, různých filozofických názorů i praktických postupů s různou terapeutickou hodnotou. Přesvědčivě dokazují a dokumentují, že akupunkturu lze členit na tři odlišné větve.

Jednou je klasická, původní čínská akupunktura. Představy o ní jsou však u nás zkresleny tím, že k nám byla importována jen její jedna forma, tzv. Tradiční čínská medicína, vzniklá v době čínské kulturní revoluce umělou redukcí a standardizací teoretických principů čínské akupunktury, která byla ve skutečnosti daleko bohatší a variabilnější. Další formy celotělové akupunktury existují v jiných státech Orientu, např.

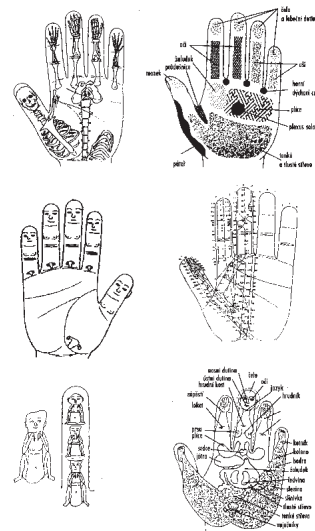
v Japonsku i Koreji, a do spektra variant se rozštěpila v současné době akupunktura v USA. Všem formám této klasické akupunktury je podle autorů společná mystická filozofie a víra v existenci specifických aktivních bodů a drah. Vědecky však nebyla prokázána ani jejich existence, ani platnost výchozích teoretických principů akupunktury. Autoři proto považují klasickou akupunkturu za historicky zajímavou, ale dnes již anachronickou metodu lidové medicíny, která nemá místo v moderní medicíně.

Druhou větví je moderní akupunktura, která se úspěšně rozvíjí v západních zemích. Oproštěná od mystických a mylných názorů je používána jako užitečná reflexní metoda v přesných indikacích v řadě lékařských oborů, ve fyziatrii, neurologii i anesteziologii. Autoři popisují některé z těchto moderních postupů, např. akupunkturu segmentální nebo ve spouštěcích bodech, a její efekt vysvětlují racionálně jako výsledek reflexního a placebového mechanismu.

Třetí oblast akupunktury tvoří vysloveně pseudovědecké metody, především Vollova elektroakupunktura, která má umožnit diagnózu nemocí i volbu léků měřením elektrických potenciálů v místě aktivních bodů. Jako mýtus nebo podvod hodnotí také léčbu prostřednictvím tzv. mikrosystémů, jakýchsi otisků, projekcí celého organismu ve zmenšené podobě na kůži. Tyto metody autoři neváhají považovat za šarlatánství. Analyzují je z různých hledisek, popisného, experimentálního, logického a vývojového, a snesli množství přesvědčivých argumentů, které vyvracejí principy těchto metod. Tato část jejich knihy bude zřejmě nejvíce napadána, protože právě tyto dvě metody, módní a lukrativní, jsou českými akupunkturisty preferovány, zatímco střední a vědecky zdůvodněné postupy

západní, zmodernizované akupunktury jsou jim téměř neznámé.

Kniha je podle našeho názoru velice cenná, protože je jedinou objektivní a všestrannou analýzou akupunktury v naší literatuře, což kontrastuje s vydáním desítek, možná stovek knih a učebnic, propagujících nekriticky varianty sporné, mylné a pseudovědecké. Je koncipována zdařile. Rozumné bylo zařazení podrobného objektivního popisu tradiční akupunktury na začátek knihy, takže čtenář má možnost konfrontace „tradičního“ výkladu s racionální kritikou. Členění akupunktury na tři větve je originální, ale přesvědčivé a může být východiskem i pro posuzování akupunktury našimi lékařskými organizacemi a zdravotnickými orgány při rozhodování o jejím event. začlenění do rámce moderní medicíny. To je hlavním cílem knihy: autoři chtějí, aby se moderní akupunktura stala uznávanou a běžně užívanou, demýtizovanou součástí medicíny, zatímco akupunktura pseudovědecká by měla být jednoznačně odsouzena jako metoda non lege artis. A klasická akupunktura by měla zůstat jen jako dokument obdivuhodné snahy někdejších čínských léčitelů vysvětlit podstatu zdraví a nemoci a také svědectvím jejich obrovské píle a fantazie.

Věda kontra iracionalita 2: kolektiv autorů

Jiří Heřt

Český klub skeptiků Sisyfos vydal ve spolupráci s Tiskovým odborem Akademie věd ČR sborník článků, které se zabývají kritickou analýzou několika závažných aktuálních problémů. První, stejně nazvaný sborník, který vyšel před 3 lety, se věnoval především problematice tzv. alternativní medicíny, druhý sborník má záběr daleko širší. Byly do něj zařazeny po přepracování a doplnění ty přednášky, které vzbudily v minulých třech letech největší zájem posluchačů cyklu Věda kontra iracionalita, který už sedmým rokem organizuje Sisyfos a AV ČR. Sborník nepochybně vyvolá rozsáhlou polemiku, protože se staví proti postmodernímu, relativizujícímu pohledu na svět, a řadu bludných názorů a mýtů podrobuje tvrdé kritice.

Již úvodní článek doc. O. Jelínka, nazvaný Postmodernismus a exaktní vědy, jasně a razantně odmítá přesvědčivými argumenty postmoderní filozofii a názory jejího hlavního propagátora v českých přírodních vědách, prof. Neubauera. Filozofie se týká i další téma, Popperova falzifikace, která je podle prof. J. Heřta u nás mnohými vědci přejímána zcela nekriticky, ačkoliv má evidentní slabiny a je moderní filozofií již překonána. Zajímavý je skeptický pohled dr. J. Grygara na možnosti existence jiných civilizací ve vesmíru, i popis nejrůznějších optických jevů v atmosféře z pera prof. J. Bednáře, které jsou často vydávány za vesmírné lodě – UFO. Velice aktuálním tématem je udávané nebezpečí mobilních telefonů pro zdraví člověka. Podle doc. L. Pekárka a jeho přesvědčivých argumentů jsou mobilní telefony zcela bezpečné, jde o typický novinářský mýtus. Stejně je účelově zveličováno a zneužíváno riziko jaderné energetiky. Prof. B. Heřmanský zasvěceně popisuje bezpečnostní opatření jaderných elektráren a dokazuje, že strach je naprosto

iracionální, neodůvodněný a vyplývá z neznalosti. Navazující článek Ing. F. Vaňka pak dokazuje, že alternativní zdroje energie mohou být jen částečným příspěvkem k zajištění energie pro lidstvo a že se bez jaderné energie zřejmě neobejdeme. Větší strach než z jaderné energetiky bychom měli mít z vlivu znečištění přírody, zejména ovzduší, na zdraví člověka. Dr. R. J. Šrám uvádí podrobnou analýzu vlivu znečištěného ovzduší na obyvatele severočeské pánve. Nebezpečí, že onemocníme rakovinou nebo nemocemi dýchadel není sice velké, jak se často lidé domnívají, ale závažně mohou být poškozeny genetický materiál a reprodukční funkce. Ohroženy proto mohou být budoucí generace.

Stejně iracionální, jako je boj proti jaderné energetice, je hnutí proti geneticky modifikovaným potravinám. Prof. J. Drobek analyzuje sociologické a politické kořeny tohoto hnutí a dokazuje, že strach nevyplývá jen z nevědomosti, ale je vytvářen uměle, a že vznik hnutí souvisí s postmoderními a levičáckými tendencemi ve společnosti. K alternativní medicíně se z pozice přírodovědce vrací doc. V. Mornstein. Podle jeho názoru není třeba zkoumat účinnost postupů této pseudovědy experimentálně ani zkoušet tyto metody v praxi, protože jejich principy lze snadno vyvrátit z konfrontací s moderní přírodovědou a bezpečně ověřenými přírodními zákony.

Iracionalita se šíří do všech oblastí života. Ve školství je to například masivní propagování Waldorfských škol, které vycházejí z bludné mystické, antroposofické filozofie R. Steiner. Na rozpory výuky na těchto školách s moderní pedagogikou upozorňuje prof. J. Heřt. Typickým příkladem šíření iracionality je šíření a vznik nových sekt. Jejich skutečná povaha, jak ukazuje dr. Z. Vojtíšek, nemá nic společného s duchovními cíli velkých církví a představuje pro svedeného

jedince i pro společnost značně nebezpečí. Jednou z hlavních příčin šíření nerozumu a pseudovědy je scestná politika všech médií, jejichž zájmem je přilákat posluchače a čtenáře za každou cenu, bez ohledu na serióznost a pravdivost informací. V minulosti tomu tak nebylo, jak dokládá redaktorka V. Nosková, která srovnává úroveň dnešního tisku s časopisy minulých dvou století. Dnes k šíření dezinformací a iracionality výrazně přispívají také elektronická média, jak vyplývá z analýzy P. Vachtla. Sisyfové dokazují, že do vědy a techniky iracionalita nepatří. Je však integrální součástí a vlastně podmínkou specifického literárního žánru, sci-fi literatury. Její

povahu a historii vysvětluje O. Neff, který zdůrazňuje, že sci-fi nelze zaměňovat ani za vědu, ani za pseudovědu. Sborník je ukázkou šíře problému iracionality v naší společnosti a tedy také šíře zájmu klubu Sisyfos. Především je ale cenným příspěvkem do současných diskusí nad řadou aktuálních témat zejména proto, že místo spekulování, úvah a subjektivních dojmů používá metody kritického racionalismu, resp. moderního skepticismu. Řada problémů a témat se čtenáři po prostudování argumentů, uváděných ve sborníku, bude jevit daleko jinak, než jak mu je předkládají zastánci různých pseudověd a postmoderních postojů, a také většina médií.

Mýty v zrcadle vědy a fantazie: Jita Splítková

Pavel Vachtl

Ne všechno nám mohou archeologické výzkumy objasnit zcela přesně. Je to pochopitelné – čím se díváme do vzdálenější minulosti, tím je těžší zrekonstruovat obraz dané civilizace, kultury. V tomto prostoru také autorka operuje – vychází z dochovaných faktů a ptá se po jejich neznámých souvislostech a důvodech jejich vzniku, které jsou nám doposud skryty. Možná řešení takových otázek „na hranici poznání“ ale nebývají zpravidla jediná. Proto je zde legitimní místo pro nejruznější spekulace.

Jita Splítková také spekulativní fikci, tj. široký žánr na pomezí literatury faktu a sci-fi, vědomě píše. Od naprosté většiny tzv. záhadologů se však odlišuje tím, že zbytečně nespekuluje tam, kde je věc již objasněna nebo kde je možno najít řešení přirozené. Její řešení jsou z rodu těch, která se obejdou bez mimozemšťanů, „tajemných“ sil či nadpřirozených jevů. Prozaická skutečnost bez všech těchto pomůcek se totiž ukazuje jako daleko zajímavější, ba i fantastičtější. Jakožto klíč k odhalení historických souvislostí slouží autorce často mýty - a zde nelze nezpomenout, že podobně kdysi Schliemann objevil ztracené město Tróju. Autorka zkoumá např. starořecké mýty o bohu Héfaistovi a zjišťuje, že podobnou postavu lze nalézt i v mytologiích jiných národů a že předlohou k ní mohl být i skutečný člověk, nejspíše geniální konstruktér. Héfaistovi bývá mj. připisováno autorství „robotického“ strážce Kréty - obra Talóse. Jita Splítková zde rekapituluje technické dovednosti starých Řeků a sleduje následnou linii automatů a androidů v historii lidstva. Další zajímavostí starých Řeků byl také druh vodou nehasitelného bojového ohně, který trochu připomíná dnešní napalm. V mýtech se také vyskytuje řada bájných bytostí a chimér – kombinovaných bytostí, často uctívaných a obávaných. Např. období ptáka Fénixe se objevují v mýtech různých kultur a autorka

logicky dovozuje souvislosti tohoto mýtu s přirozenými jevy. Jakožto zvláštní typy chimér jsou prezentovány také „smíšené“ typy pohlaví u lidí – hermafroditi, androgyni, transsexuálové. Autorka vychází při jejich analýze z biologického základu člověka a jeho sexuality a asi nepotěší různé spolky feministek, gayů, lesbiček apod., které často militantně propagují jakékoliv abnormality a chiméričnosti, biologicky ovšem nefunkční. Kulturní i hmotné artefakty Latinské Ameriky jsou zde rozebírány trochu v duchu knih Thora Heyerdahla nebo Miroslava Stingla. Jita Splítková mj. nachází na malbách různých kultur po celém světě velmi podobné geometrické motivy tří schodovitých stupňů. Výklad pokračuje analýzou pravěkých jeskynních maleb u Lascaux a nástinem pravděpodobného smyslu megalitických staveb. Kniha končí jedním novodobým mýtem – tzv. Bermudským trojúhelníkem, přičemž známé katastrofy letadel a lodí v něm jsou vyloženy jako důsledek „trojúhelníků“ poněkud lidských. Autorka vážný výklad průběžně odlehčuje tematicky spřízněnými povídkami z žánru sci-fi. Tento přístup je v kontextu populárně vědecké nebo spekulativní literatury celkem častý - u nás ho používal např. spisovatel Ludvík Souček a objevoval se i v rozhlasovém pořadu Meteor. Ondřej Neff na zadním obalu knihy říká, že autorka se nesnaží nabízet senzační odpovědi a netváří se přitom autoritativně. I v tom se ostatně pozitivně liší od velké části dnešních „záhadologů“. Místo toho rozehrává otevřeně tu více, tu méně volnou hru s fantazií. Je to ale snění, které přeci jen stojí na pevné zemi a proto čtenář této knihy nemusí mít obavy, že se mu příliš zatočí hlava - autorka volbou příslušné literární formy vždy sděluje, co a s jakou (ne)závazností se právě hraje. Knihu lze tedy doporučit jak milovníkům záhad a sci-fi, tak i příznivcům střídavě analýzy lidské historie a světa kolem nás.

Nebyli jsme vyslanci z jiných vesmírů

Věra Nosková

Nebyli jsme vyslanci z jiných vesmírů, ale dva masíti skeptici z druhu Homo sapiens.

Spolu s Čeňkem Zlatníkem jsme opět letos v létě navštívili Astrovíkend, který pořádá Bludným balvanem oceněný časopis Astro dvakrát do roka. Dojmů bylo mnoho. Jeden za všechny.

Zastavili jsme se u muže, který s nakažlivým nadšením vysvětloval kolemjdoucím: „Z mobilních telefonů se dělají nádory na mozek. To se dneska už ví. Jenže my jsme vyvinuli tady ten odrušovač elektromagnetické energie. Vona se totiž může v těle bloknout, mštnat nebo stagnovat. Ale když

si přilepíte na mobil tadyhleto... - no říkáme tomu psychosomatická artherapie,“ ukazuje nám umělohmotnou samolepku ve tvaru kolečka o průměru necelé dva centimetry – tak kolik vám zaplatím? skáču mu do řeči, abychom přešli rovnou k věci. Chlapíkovi zahoří líce: „Tři stovky. Co to dneska je?“ Tvářím se jako kolegyně z branže a spiklenecky utrousím: ale ekonomicky je to, mezi námi, fantastický džob! Muž se rozhlédl a ztišil hlas: „Dámo, v tomhle státě má mobil devět milionů lidí. Představte si, že

by si to kolečko všichni koupili!“ Představuji si to a říkám mu: tak to by měli o kolečko víc.

V koutku poznáváme za stolkem tvář známou z fotografie. Astroložka a redaktorka z Astra, paní Gričová! Není to tak dávno, co jsme od ní četli ustaraný článek týkající se duchovní úrovně skeptiků. Dokonce nám tak trochu mateřsky vyčetla, že se věnujeme Bludným balvanům, zatímco naše děti jistě strádají nedostatkem pozornosti a lásky. Radostně jsme k ní

přikročili, představili se jí, a ujistili jsme ji, že naše děti jsou většinou už značně odrostlé, a naši péči už tolik nepotřebují. Rodiny jsou v pořádku, a my nejsme žádní inkvizitoři, naopak, rádi se radujeme a smějeme. Paní Gričová nebyla mocna slova. Chvilí jsme vyčkávali její reakce, ale pak jsme šli o stánek dál, lákadel bylo mnoho.

Za dva měsíce přišel Čeněk Zlatník s čerstvým úvodníkem z Astra, který pro zajímavost přetiskujeme.

Ozvěny astrovíkendu

Jarmila Gričová

Blíží se další Astrovíkend na pražském Výstavišti, na který se doufám těšíte stejně tak, jak se na něj těším já. Každoročně se na nich setkávají a komunikují lidé stejné krevní skupiny, objímají se staří přátelé a vznikají přátelství nová. Pro nás lektory a pracovníky Astra je to sice záležitost docela namáhavá (většinou už nemáme ty hlavy nejčerstvější a jenom obtížně se přeorientoáváme z klienta na klienta), ale díky pozitivní energii, jež ze všech lidí přímo sálá, se zvládne i to, a opět se dokáže, že pořad ještě vítězí duch nad hmotou. Když jsem na posledním Astrovíkendu seděla u stolečku, přistoupili ke mně v jednom z nečetných momentů, kdy před ním bylo volno, pán s dámou. Automaticky jsem se jich zeptala na datum a místo narození a hned jsem se dozvěděla, že mé služby nevyžadují, neb jsou vyslanci spolku Sisyfos a jdou se jenom tak podívat, jak takový Astrovíkend vypadá. Přiznám se, že mi jejich sdělení vyrazilo dech natolik, že jsem nebyla schopna nejen slova, ale byla jsem dokonce tak konsternována, že jsem si ani na kus papíru nepoznamenala moment, kdy se tato vskutku zaznamenáníhodná událost stala. Dokonce jsem ani nechytla redakčního fotografa pana Kňapa, aby zastavil čas a všechny tři nás zvěčnil v barvě. Rozhovor se sisyfenci probíhal kupodivu kultivovaně. Hlavně pán z výše zmíněného páru (omlouvám se, že neuvádím jeho jméno z mé strany nejde o to, že bych ho ignorovala, ale o to, že si jména a tváře lidí prostě nepamatuju. Všem mým novým známým vždycky říkám, že když se na ulici budu tvářit, jako že je nevidím, není to z mé pýchy, ale proto, že nevím, kam je zařadit. Jediné, co mě během života poněkud potěšilo, bylo zjištění, že stejným neduhem trpěl i Alfons

Mucha) byl velice roztomilý a neustále mě ujišťoval, že sisyfenci mají děti už dost velké na to, aby si vydělávaly samy a aby nečekaly na to, že jim zmrzlinu koupí rodiče (čímž narážel na můj fejeton, který se týkal udělení Bludného balvanu našemu časopisu). Poté se mě zeptal, zda je mezi astrology velká konkurence a zda na sebe navzájem v profesi nežárlíme. To už se mi pomalu začínala vracet řeč a hodlala jsem se také stejně laskavě a kultivovaně zapojit do debaty. Při prvním náznaku takového nebezpečí se oba skeptici rychle omluvili, rozloučili a zmizeli někde v hlubinách Křížíkova pavilonu. Já mám od té doby, ale těžké dilema: byli to opravdu sisyfenci? Nebyli to vyslanci z jiných vesmírů, kteří se za ně jenom vydávali? Hodinu, kdy jsme se setkali, jsem si zapomněla poznamenat, nikdo je se mnou neviděl a fotografii nemám. Nemám tedy žádný důkaz o tom, že jsme spolu mluvili, že jsme si dokonce podali ruce a že to na žádném z nás nezanechalo přílišnou újmu. Doufám, že mi tento Astrovíkend donese stejně plodné a příjemné setkání. V případě, že se to podaří, slibuju, že si nezapomenu poznamenat moment a navíc určitě seženu pana Kňapa a poprosím ho, aby nás vyfotografoval. A potom na vlastní oči všichni uvidíte, že je možné, aby setkání astrologa se skeptikem proběhlo, aniž by se navzájem pokousali.

Redakční poznámka:

Astrovíkend je zážitek z druhého břehu, ezoterická tržnice na niž se hned tak nezapomene. Nejbližší proběhne na pražském Výstavišti o prvním listopadovém víkendu.

Trik shaolinských mnichů s železnou deskou

Bernd Harder

(přeložil Milan Urban z německého časopisu „Skeptiker“)

Legendární shaolinské mnichy obklopuje mystická aura neporazitelných superbojovníků – v neposlední řadě díky četným příznivcům „Východu“.

Při svém německém turné na podzim roku 2000 předváděli mladí muži z čínské provincie Henan vedle razantních bojových scén a dokonalého ovládnutí těla také „popření zákonů hmoty“ jak bylo předem oznamováno. Je ale skutečně možné, nechráněnou hlavou rozbít ocelovou desku? Tento zdánlivě neuvěřitelný vrchol shaolinské show je užaslému publiku vysvětlován působením tajemné energie. Dva inženýři a fyzici Gerhard F. Hubner a Gottfried Hribernig z rakouské firmy Voest-Alpine to však chtěli vědět přesně. Podařilo se jim získat oba zlomené kusy desky a zjistili: nejednalo se o žádnou ocel, nýbrž o bílou litinu – tvrdou, ale velmi křehkou. Při tuhnutí vzniká v tomto materiálu vnitřní prnutí, takže je potom citlivý na náraz. Při makroskopickém vyšetření domněle

„ocelové“ desky vykazoval povrch silné nerovnosti až prohlubně, které při úderu působí jako zářezy a usnadňují tak zlomení. „Také vysoký obsah síry a fosforu přispívá ke křehkosti“ vysvětluje dr. Hubner.

„Zkusili jsme zlomeným kusem uhodit o hranu stolu. Vznikla trhlinka napříč až do $\frac{3}{4}$ tloušť-

ky materiálu, ale ten se ještě nerozломil. Bylo snadné ho vzít a ukazovat kolem, ale potom při ohýbání pomocí palců a ukazováčků se při minimální námaze snadno zlomil.“

Výsledek:

„V představě laika se železo pojí s představou mimořádně tvrdých nebo masivních užitečných předmětů jako např. šrou-

bovák nebo ocelové výtuzě na stavbách. Vědomě byla zapomenuta staletá zkušenost s výrobou mimořádně křehkého železa, které ale tak jako kdysi lze vyrobit a které může po určitém nácvičku každý rozlomit. K tomu je ale potřeba čas a chuť, vyzkoušet zdánlivě nesmyslné nebo nemožné. Obojího se člověku západního světa nedostává.

Světlá postava české vědy, prof. dr. Otakar Matoušek

Libor Pátý

Když jsem v říjnu 1948 začal studovat na přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity, pídil jsem se po souvislostech fyziky s ostatními vědami a rád bych byl také uspokojil svou náklonnost k historii. Upoutala mne tak snadno jedna z tabulek s názvy ústavů na tehdejší hlavní budově fakulty ve Viničné ulici č. 7. Byl to „Ústav pro obecnou přírodovědu a seminář pro metodiku a dějiny přírodních věd“. Ředitelem byl prof. PhDr. Otakar Matoušek. To jméno jsem přece znal! Shodovalo se s jménem šéfredaktora časopisu Vesmír, který jsem odebíral už za za gymnaziálních studií.

Prof. Libor Pátý vzpomíná
Foto: Jiří Nosek

Matouškovy semináře se konaly nikoliv v posluchárně, nýbrž ve velké místnosti knihovny a čítárny Matouškova ústavu. Ta se vyznačovala podél zdí umístěnými regály s převážně cizojazyčnými monografiemi, publikacemi a časopisy vzorně rozřazenými podle oborů a v historické části podle příslušných epoch. Všechny publikace byly volně přístupné posluchačům k prezenčnímu studiu. U velkého stolu čele seděl profesor a po jeho pravici host semináře – obvykle významný odborník se vztahem k probíranému tématu. I po půl století si vzpomínám, že můj první seminář měl pro celý semestr téma „sebevražda“.

Zpočátku se ale několik přednášek věnovalo Masarykovi a jeho dílu. Byl to chytrý a tehdy kurážný čin: za téma skryl přednášky o TGM. To byla už doba, kdy Masaryk začínal patřit mezi personae prohibita. Další lekce byly věnovány různým aspektům suicidia a hosty byli lékaři, psychiatři, statistici, kriminalisté a historici.

Jiné semináře se věnovaly geologii a uplatnění metod ostatních přírodních věd v ní. Vzpomínám si, že jedna z lekcí byla v terénu. Sešli jsme se v Jinonicích a profesor nás vedl na prohlídku jinonické výšiny – Vidoule – a vykládal nám, jak

v těchto místech byla v dávných dobách hladina moře a Vidoule byla ostrovem. Ukazoval nám na vybraných místech důkazy svého tvrzení pomocí nálezů usazenin. Od kolegů, kteří byli geology, jsem se přitom dozvěděl, že profesor organizuje každoročně „Letní školu“, asi desetidenní exkurzi pro studenty geologie ale i další zájemce do terénu, a to v okolí Srbska na svazích kotliny Berounky. Jiný celosemestrální seminář byl věnován spiritismu. Do semináře se Matouškoví podařilo zahrnout i podstatné informace o psychologii a o myšlenkách Freudových. Přirozeně, že nešlo o propagaci okultismu, ale o odhalení příčin sklonu nemalé části společnosti k němu. Jedna z lekcí se zabývala možnostmi využití kreseb a maleb medií a pacientů v hypnóze k diagnostickým cílům.

Matoušek si dával velmi záležet abychom se snažili nalézat souvislosti mezi jednotlivými obory a fenomény. Až po desítkách let, kdy ve vědě začal být pocíťován nedostatek propojení mezi vědními obory, a bylo a stále je voláno po interdisciplinaritě, jsem ocenil, s jakým předstihem s tím profesor Matoušek přicházel. Semináře měly ještě další cíle, vést vědecký dorost k schopnosti soustředěně naslouchat a pohotově vytvářet vlastní stanoviska a ta umět formulovat a podpírat argumenty v diskusi. Podněcovat a vést diskusi se mu dařilo se skutečným mistrovstvím. Otevíral nám světovou vědu, její pracovní způsoby a zvyklosti. Bylo nám s profesorem Matouškem a mezi sebou v jeho přítomnosti dobře.

Tato nejsvětější část mého vysokoškolského studia netrvala bohužel dlouho. Už ve čtyřicátém devátém roce jsem se setkával s uštěpačnými poznámkami kolegů – svazáků – na matematice a fyzice, kam že to chodím a co je to za reakcionáře ten Matoušek. Pak se zdvihla veliká štvánice proti němu: K čemu obecná přírodověda a jaké jsou to ty jeho dějiny přírodovědy. To vše už přece vysvětlil vševědoucí marxengelsismus a leninostalinismus dávno. Následovalo zrušení Ústavu, Matoušek ztratil své místo. Kritické myšlení se stalo chybou, hříchem a nakonec důvodem k perzekuci.

Po profesorovi mi zbyla jeho knížka Člověk kritizuje přírodu, ročníky Vesmíru a krásný pohled s povzbuzujícím pozdravem, který mi odvážně poslal do tábora nucených prací v roce 51. Hlavně mi po něm zůstalo jeho hrdé poselství o svobodné světové vědě neomezované doktrinářstvím a přesvědčení, že není v životě větší radosti, než radost z poznávání. Nevěděl jsem, jak hluboko se jeho příklad vetknul do mé duše, teprve když po letech jsem se začal podvědomě pokoušet „to dělat jako on“. Až dnes vidím, že semináře pro studenty matematicko-fyzikální fakulty, které jsem pořádal pod ochrannou rukou Jednoty matematiků a fyziků, zaměřené na obecnou vzdělanost, vědeckou pospolitost ve světovém měřítku a metody práce ve fyzice měly své kořeny u Matouška. Matouškovy kritické myšlení mne přivedlo i k podílu na založení

Kruhu nezávislé inteligence a později Sisyfa, a pomohlo mi v práci a rozhodování na ministerstvu školství po převratu.

Otakar Matoušek, pražský rodák (14. 1. 1899) studoval na gymnáziu v Truhlářské ulici. Už jako student napsal populární knížku o astronomii a ta byla skutečně později vydána tiskem. Studoval na filozofické fakultě přírodní vědy a navštěvoval také přednášky na lékařské fakultě. Nejvíce se zajímal o geologii. Doktorát získal už v osmém semestru ve svých 21 letech a pět let poté se habilitoval. Věnoval se zejména studiu horotvorných procesů probíhajících na Měsíci a je objevitelem metody určování relativní datace geologických pochodů. V mezidobí pobyl na Sorbonně a několika dalších významných evropských a amerických univerzitách. Začal se zabývat dějinami geologie a přírodovědy vůbec a odsud se dostal k filozofii. Pro obor filozofie a dějin přírodních věd byl jmenován mimořádným profesorem. To bylo ovšem tehdy neplacené povolání a svou obživu našel v Čs. rozhlasu, kde pracoval pro rozhlasové vzdělávací programy. Úspěchy v této práci ho přivedly k postavení ústředního ředitele přednáškových a vzdělávacích programů čs. rozhlasu. To už také pracoval v redakci Vesmíru (1923). Později se stal jeho šéfredaktorem

a Vesmír přivedl až k třicetitisícovému nákladu. V učitelské práci na přírodovědecké fakultě přišel s myšlenkou pořádat „Letní školy“ pro posluchače biologicko-geologicko-geografických oborů, pro něž získal i přední profesory fakulty. S nástupem Němců byl z rozhlasu propuštěn a brzy potom byly zavřeny vysoké školy. Musel pracovat v továrně. Vydávání Vesmíru se mu přesto podařilo udržet za vydatné pomoci manželky po celou dobu protektorátu. Řídil ho až do roku 1950, kdy byl donucen odejít z veřejného života.

V roce 1950 skončila existence ústavu i Matouškova vysokoškolská dráha. Ten se od té doby mohl věnovat díky Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně dějinám lékařství a osobnosti J. E. Purkyně. Teprve v sedmdesátých letech mu bylo dovoleno vycestovat, když se stal hostujícím profesorem na slavném CALTECu, Kalifornské univerzitě v Berkeley. Po návratu pak směl externě přednášet na Přírodovědecké fakultě UK. Přes kruté a nesmyslné postižení jeho díla a záměrů se nezlomil ani nezatrpl. Stále se snažil přesvědčovat pracovníky fakulty blízké jeho oboru o potřebě obecné přírodovědy a rád jim pomáhal. Byl plný zájmu o naši vědu a společnost až do svého konce (1994).

Zprávy, informace, nápady, návrhy...

Spolupráce Sisyfa s Jednotou českých matematiků a fyziků

Jiří Grygar

Jednota českých matematiků a fyziků (JČMF) je patrně vůbec nejstarší dosud fungující vědeckou společností u nás, neboť byla založena již roku 1862. Mezi jejími členy jsou jak vysokoškolští tak středoškolští učitelé z celé republiky, dále pak vědečtí pracovníci, studenti a další zájemci o matematiku a fyziku. Jednota vyvíjí velmi bohatou činnost publikační (vydává například dvouměsíčník Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Rozhledy matematicko-fyzikální, atd.) a přednáškovou. Má dvě vědecké a dvě pedagogické sekce a řadu místních poboček, převážně v univerzitních městech. Organizuje také matematické a fyzikální olympiády. Počátkem července 2002 se konal řádný sjezd JČMF na Slezské univerzitě v Opavě, jehož jsem se účastnil jako delegát Fyzikální vědecké sekce. V diskusi jsem upozornil na problém stále se rozmáhající iracionality, která zachvacuje téměř veškeré sdělovací prostředky, ale dokonce i politiku a referoval jsem o

některých akcích Sisyfa, zejména pak o X. evropském kongresu skeptiků v Praze v září roku 2001 a o tradici udělování Bludných balvanů Sisyfa. Můj příspěvek vzbudil na sjezdu dobrý ohlas, takže jak nově zvolený předseda JČMF doc. Stefan Zajac z MFF UK v Praze, tak mnozí delegáti vyjadřovali svou podporu a porozumění našemu úsilí o nápravu ve věci kritického vědeckého myšlení. Zejména pak by mnohé pobočky uvítaly, kdyby k nim členové Sisyfa mohli občas zavítat s přednáškami o skeptických problémech pro fundované posluchače, tj. zejména učitele matematiky a fyziky na středních školách a studenty. JČMF má prostředky na úhradu cestovních nákladů i ubytování lektorů jakož i na výplatu honorářů. Veškeré podrobnosti o činnosti JČMF a pracovních kontaktech na jednotlivé sekce a pobočky lze nalézt na internetu: www.jcmf.cz

Výroční zasedání výboru ECSO v Rossdorfu

Jiří Grygar

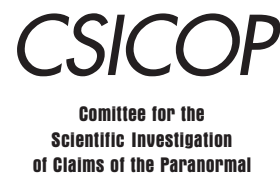
V sobotu 5. října 2002 se uskutečnilo v zasedací síni Istanbulu hotelu Aron v Rossdorfu u Darmstadtu výroční zasedání výboru Evropské rady skeptických organizací (ECSO), jejím členem je Sisyfos od r. 1995. Zasedání řídil předseda ECSO Amardeo Sarma a účastnili se ho představitelé 7 členských organizací z Belgie, ČR, Francie, Holandska, Německa, Švédska a Švýcarska. V období od pražského kongresu došlo k převedení financí ECSO z účtu v Belgii (pokladník Tim Trachet) do Německa (pokladník Martin Mahner). Na účtu ECSO je tč. bezmála 5 000 euro, ale tato částka se zřejmě zvýší po doplacení dluhů některými členskými organizacemi. Vzornou platební morálku mají organizace v ČR, Francii a Německu. A. Sarma uvedl, že německá organizace GWUP

vydává tištěné letáky k různým aktuálním tématům z pohledu kritické skeptické metody a prodává je za jednotnou cenu 2 euro. Jelikož letáky píše povolání experti za honorář, není možné je volně šířit na WWW, ale GWUP nabízí národním organizacím, sdruženým v ECSO, aby si tyto letáky překládali do národních jazyků a šířili je pak v daném jazyce podle vlastního uvážení, bez placení autorských práv do Německa. Naopak ECSO uvítá vhodné zprávy tohoto typu, převzaté od jednotlivých skeptických organizací, přičemž požadují podklady v němčině, angličtině popř. francouzštině. ECSO by uvítalo, kdyby-

chom v našem tištěném i elektronickém Zpravodaji měli alespoň obsahy a případně abstrakta v angličtině nebo němčině. Totéž platí pro naše publikace, které vzbudily na zasedání značný zájem (Věda kontra iracionalita I a II, Akupunktura). Výbor ECSO by měl zájem vysílat své představitele na národní konferenci, pokud by šlo překonat jazykovou bariéru. ECSO bude posilovat spolupráci s mimoevropskými skeptickými organizacemi, zejména pak s CSICOP a indickou skeptickou asociací. ECSO vyvine úsilí, aby bylo registrováno jako poradní orgán Světové zdravotnické organizace (WHO) pod koordinací prof. Wima Betze (Belgie). V tomto orgánu by měl zastupovat Sisyfa prof. J. Heřt. Tim Trachet (Belgie) byl pověřen funkcí tiskového tajemníka ECSO. Ve dnech 5.–7. září 2003 se uskuteční v Londýně XI. evropský kongres skeptiků, pro nějž se už nyní vybírají vhodné referáty. Podrobnosti lze nalézt na adrese: www.ecso.org/congress_2003.htm. V r. 2004 se pak bude konat v Evropě světový kongres CSICOP, ale

místo a termín nejsou dosud určeny. Z toho důvodu se 3. evropské sympozium skeptiků uskuteční až r. 2005. Funkční období dosavadních členů výboru však skončí už r. 2004, takže patrně bude potřebí uskutečnit zasedání národních představitelů ECSO při příležitosti světového kongresu CSICOP. A. Sarma předložil výboru návrh nově upravených stanov, o němž se rozvinula delší debata. Na základě připomínek zpracuje upravený návrh, který bude projednán a podepsán per rollam. Výbor ECSO přijal s povděkem zprávu, že belgický astronom prof. Jean Dommangeat věnoval do knihovny ECSO kompletní soubor spisů Michaela Gauquelina, věnovaný statistickým aspektům astrologie. Příští zasedání výboru ECSO se uskuteční v průběhu XI. evropského kongresu skeptiků v Londýně v září 2003.

Fyzikální sekce

ČKS Sisyfos vyzývá fyziky a techniky různého zaměření k aktivizaci fyzikální sekce. Její potřeba je urgentní. Často se na nás totiž obracují jednotlivci i úřady s prosbou o vyjádření k podezřelému výrobku, teorii nebo činnosti. Mnohdy je esoterické pábení a nefunkčnost či záměrný podvod zřejmý na první pohled i laikovi, ale vyjádření, postoj či dokonce exper-tiza má svou váhu, a je čas od času od nás žádána. Sekce by

neměla ubírat jejím členům čas planým schůzováním. Šlo by spíš o operativní akce k jednotlivým zadáním.

Prosím ty, kteří mají o práci ve fyzikální sekci zájem, aby mě zkontaktovali.

E-mail: lano@centrum.cz, adresa: U studánky 18, Praha 7, 170 00.

Věra Nosková

Pokračuje cyklus Věda kontra iracionalita

26. září 2002

proběhla přednáška profesora Zdeňka Veselovského pod názvem Iracionalita ve vztahu ke zvířatům. V druhé části podvečera se uskutečnila prezentace a prodej tří knih vzniklých z pera českých skeptiků (viz upoutávky a informace o knihách v tomto Zpravodaji. Také na dalších přednáškách budeme mít pro návštěvníky k dispozici tyto knihy, a to s výraznou slevou.)

24. října 2002

proběhla přednáška biologa doc. Lukáše Jebavého pod názvem: Iracionalita v problematice využívání pokusných zvířat. V druhé části večera se uskuteční **plenární zasedání Českého klubu skeptiků Sisyfos**.

21. listopadu 2002

plánujeme přednášku psycholožky Mgr. Heleny Klímové. Přednese referát na téma Mýty a rituály v životě člověka. V druhé části večera by měl odborník z oboru psychiatrie hovořit o duševně nemocných kteří, neléčení, ovlivňují své okolí.

19. prosince 2002

bude přednášet historička Prof. PhDr. Věra Olivová z Ústavu českých dějin o Edvardovi Benešovi. Název přednášky: Mani-pulace s moderními dějinami.

Upozornění:

Předběžná jednání s přednášejícími jsou někdy dlouhá a složitá a dochází k různým zvratům. Úplně jasno bývá přibližně 14 dní před přednáškovým večerem. Přesnější a aktuální informace najdete na webových stránkách Sisyfos: <http://www.sisyfos.cz>

S lítostí oznamujeme,

že v září tohoto roku zemřel ve věku 77 let
Doc. RNDr. **Čestmír Jech, CSc.**
Byl významným českým fyzikálním chemikem,
znamenitým popularizátorem přírodních věd
a člen Českého klubu skeptiků Sisyfos.

☒ Zpravodaj Sisyfos – neperiodický bulletin občanského sdružení Sisyfos – Českého klubu skeptiků, členu evropského sdružení ECSO (European Council of Skeptical Organizations) a světového sdružení CSICOP (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal). Zapsán do evidence periodického tisku MKČR pod číslem **MKČR E 11208**.

☒ Kontaktní adresa Českého klubu skeptiků:
Ing. Olga Kraciková, Haštalská 27, 110 00 Praha 1,
tel.: +420 224 826 691, e-mail: olgakracikova@email.cz
Běžný účet u České spořitelny, Praha 2, číslo 9161329, kód banky 0800.

Adresa na internetu: <http://www.sisyfos.cz>.

☒ Zpravodaj Sisyfos, číslo 3/2002 – vyšlo v říjnu 2002. Připravila Věra Nosková. Redakční rada: Ing. Olga Kraciková, prof. Jiří Heřt a doc. Čeněk Zlatník.

☒ Grafická úprava, zlom a tisk:
Petr Pacner – Firma PIP, Konopova 431/6, 155 00 Praha 5-Řeporyje, tel./fax.: +420 251 626 607, tel.: +420 602 352 263.

☒ Ilustrační obrázky použity z kolekce Corel Gallery firmy Corel, Task Force Clip Art firmy New Vision Technologies a České kliparty firmy Zoner Software, s. r. o.. Všechny obrázky jsou chráněny copyrightem a použity v souladu s licencí.

☒ Příspěvky do zpravodaje Sisyfos posílejte na adresu: Věra Nosková, U Studánky 18, Praha 7, 170 00. Delší příspěvky posílejte nejen na papíře, ale i na disketě ve Wordu či v jiném častěji používaném textovém editoru. Lze je též zaslat i s diakritikou na e-mail lano@centrum.cz.